

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
Соціально-психологічний факультет
Кафедра соціальних технологій

**Методичні рекомендації до виконання практичних
занять з освітньої компоненти
«Методика соціальної роботи»**

УДК 378.147.091.33:364-78(072)
М52

*Рекомендовано до друку Вченою радою Житомирського державного
університету імені Івана Франка
(протокол №5 від 28 березня 2025 року)*

Рецензенти

1.Захаріна Тетяна – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки, Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

2.Круковська Ірина – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри природничих та соціально-гуманітарних дисциплін, Житомирський медичний інститут Житомирської обласної ради.

3.Шанскова Тетяна – доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової освіти та культури фахової мови, ЖДУ імені Івана Франка.

М52 Методичні рекомендації до виконання практичних занять з освітньої компоненти «Методика соціальної роботи»/ укладачі І. В. Літяга., Н. А. Сейко, С. М. Коляденко, О. В. Ілліна – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2025. – 70 с.

ISBN

Методичні рекомендації розроблено відповідно до місця та значення освітньої компоненти за структурно-логічною схемою, передбаченою освітньою програмою підготовки бакалаврів.

Методичні рекомендації складаються зі: вступу, розподілу навчальних годин на модулі, тем лекційного курсу дисципліни, інструктивно-методичних матеріалів до практичних занять, а також до самостійної роботи студентів, наявних завдань до підсумкових модульних робіт, екзамену, списку рекомендованої літератури.

УДК 378.147.091.33:364-78(072)
©Літяга І. В., 2025
©Сейко Н.А., 2025
©Коляденко С. М., 2025
©Ілліна О. В., 2025
©ЖДУ ім. І. Франка, 2025

ЗМІСТ

1. Передмова.....	4
2. Розподіл навчального часу по темах і видах навчальних занять з освітньої компоненти.....	7
3. Загальні рекомендації до організації самостійної роботи студентів.....	13
4. Модуль 1. Теоретичні засади методики соціальної роботи.....	15
5. Модуль 2. Методика соціальної роботи в закладах соціальної сфери.....	48
6. Модуль 3. Методика соціальної роботи з різними групами клієнтів.....	54
7. Перелік теоретичних питань до підсумкових модульних робіт, екзамену з освітньої компоненти «Методика соціальної роботи».....	65
8. Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів з освітньої компоненти.....	66
9. Рекомендована література до освітньої компоненти «Методика соціальної роботи».....	68

ПЕРЕДМОВА

Метою викладання освітньої компоненти **“Методика соціальної роботи”** є формування у студентів – майбутніх соціальних працівників – основних базових навичок соціальної роботи у різних закладах соціальної сфери з різними категоріями клієнтів.

Предметом вивчення освітньої компоненти є особливості методик соціальної роботи з різними категоріями клієнтів в закладах соціальної сфери.

Міждисциплінарні зв'язки: технології соціальної роботи, навчальна практика в соціальних установах та службах, атестаційний екзамен з теорії та практики медіаторства в соціальній роботі.

Основними **завданнями** вивчення освітньої компоненти **“Методика соціальної роботи”** є засвоєння:

- формування у студентів цілісного уявлення про методи і форми соціальної роботи, а також її нормативного забезпечення та світового досвіду;
- формування у студентів здатності оволодіння головними методами і формами соціальної роботи з різними категоріями клієнтів;
- формування у студентів знань і умінь соціальних досліджень; володіння конкретними засобами, необхідними соціальному працівникові для самостійного конструювання соціальної роботи;
- сприяння виробленню у студентів у ході проведення занять навчальних і професійних навичок за допомогою вправ, професійно-орієнтованих завдань, різних соціальних ситуацій, дилем тощо;
- формування у майбутніх соціальних працівників емоційно позитивного ставлення до подальшої професійної діяльності.

Результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК11. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК12. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК14. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

Спеціальні компетентності:

СК1 Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного).

СК2. Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів.

СК3. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.

СК5. Здатність до виявлення, соціального інспектування і оцінки потреб вразливих категорій громадян, у тому числі, які опинилися в складних життєвих обставинах.

СК6. Знання і розуміння організації та функціонування системи соціального захисту і соціальних служб.

СК8. Здатність застосовувати сучасні експериментальні методи роботи з соціальними об'єктами в польових і лабораторних умовах.

СК12. Здатність ініціювати соціальні зміни, спрямовані на піднесення соціального добробуту.

СК20. Здатність до сприяння підвищенню добробуту і соціального захисту осіб, здійснення соціальної допомоги та надання підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах.

Програмні результати:

ПР3. Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

ПР5. Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.

ПР11. Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.

ПР13. Використовувати методи соціальної діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів.

ПР14. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна соціальна допомога.

ПР17. Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й наснажувати клієнтів.

Освітня компонента «Методика соціальної роботи» викладається на III курсі, в VI семестрі.

На вивчення освітньої компоненти відводиться 150 годин 5 кредитів ECTS.

Форма проведення занять: лекції, практичні заняття.

Розподіл навчального часу по темах і видах навчальних занять з освітньої компоненти

Назви тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	У тому числі						У тому числі					
	Всього	Лекції	Практичні/Семіна-рські заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Індивідуальні заняття	Всього	Лекції	Практичні/Семіна-рські заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Індивідуальні заняття
Модуль І. Теоретичні засади методики соціальної роботи.												
Тема 1-2. Поняття методики соціальної роботи. Соціальна робота в сучасній Україні.	12	4	4	-	4	-	16	2	4	-	7	-
Тема 3. Соціальної політика та її зв'язок з соціальною роботою.	8	2	2	-	4	-	10	-	-	-	7	-
Тема 4. Нормативно-правове забезпечення соціальної роботи. Вивчення та запозичення зарубіжного досвіду в діяльності соціального працівника.	10	2	4	-	4	-	10	-	-	-	7	-
Тема 5. Передумови та причини девіантної поведінки.	4	-	2	-	2	-	4	-	-	-	7	-
Тема 6. Алкоголізм, наркоманія, проституція, злочинність як форми прояву девіантної поведінки.	18	2	8	-	8	-	12	2	-	-	7	-
Разом за модулем 1	50	10	20	-	20	-	52	4	4	-	35	-
Модуль ІІ. Методика соціальної роботи в закладах соціальної сфери.												
Тема 7. Діяльність центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Специфіка їх діяльності у	13	2	2	-	9	-	10	-	-	-	7	-

сільських та селищних центрах.												
Тема 8. Діяльність спеціалізованих соціальних служб та центрів соціального обслуговування населення. Соціальна робота неурядових організацій.	15	2	4	-	9	-	14	2	2	-	7	-
Тема 9-10. Соціальна робота у сфері зайнятості.	22	4	2	-	16	-	10	-	-	-	7	-
Разом за модулем 2	50	8	8		34		34	2	2		21	
Модуль III. Методика соціальної роботи з різними групами клієнтів.												
Тема 11. Методика роботи з безпритульними дітьми.	8	4	2	-	2		14	2	2	-	10	-
Тема 12. Методика роботи з дітьми, позбавленими батьківського піклування.	8	2	4	-	2		24	2	2	-	10	-
Тема 13. Дитячий суїцид та сексуальне насильство. Проблема дитячого суїциду та сексуального насильства у дитячому та молодіжному середовищі.	6	2	2	-	2		10	-	-	-	10	-
Тема 14. Соціальна робота з молоддю.	6	2	2		2		10	-	-	-	8	-
Тема 15. Соціальний захист жінок, запобігання торгівлі жінками.	6	2	2	-	2		10	-	-	-	10	-
Тема 16. Соціальна робота з інвалідами.	10	2	6	-	2		24	2	2	-	10	-
Тема 17. Соціальна робота з людьми похилого віку.	6	2	2	-	2		10	-	-	-	10	-
Разом за модулем 3	50	16	20	-	14	-	102	6	6	-	68	-
Усього годин	150	34	46	-	70	-	150	12	14	-	124	-

Теми лекційних занять (денна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1-2	Поняття методики соціальної роботи. Соціальна робота в сучасній Україні	4
3	Соціальна політика та її зв'язок з соціальною роботою	2
4	Нормативно-правове забезпечення соціальної роботи. Вивчення та запозичення зарубіжного досвіду в діяльності соціального працівника	2
5	Передумови та причини девіантної поведінки	-
6	Алкоголізм, наркоманія, проституція, злочинність як форми прояву девіантної поведінки	2
7	Діяльність центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Специфіка їх діяльності у сільських та селищних центрах	2
8	Діяльність спеціалізованих соціальних служб та центрів соціального обслуговування населення. Соціальна робота неурядових організацій	2
9-10	Соціальна робота у сфері зайнятості	
11	Методика соціальної роботи з безпритульними дітьми	4
12	Методика соціальної роботи з дітьми, позбавленими батьківського піклування	4
13	Дитячий суїцид та сексуальне насильство. Проблема дитячого суїциду та сексуального насильства у дитячому та молодіжному середовищі	2
14	Соціальна робота з молоддю	
15	Соціальний захист жінок, запобігання торгівлі жінками	2
16	Соціальна робота з інвалідами	2
17	Соціальна робота з людьми похилого віку	2
Всього:		34

Теми лекційних занять (заочна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття методики соціальної роботи. Соціальна робота в сучасній Україні	2
2	Алкоголізм, наркоманія, проституція, злочинність як форми прояву девіантної поведінки	2
3	Діяльність спеціалізованих соціальних служб та центрів соціального обслуговування населення. Соціальна робота неурядових організацій	2

4	Методика роботи з безпритульними дітьми	2
5	Методика соціальної роботи з дітьми, позбавленими батьківського піклування	2
6	Соціальна робота з інвалідами	2
Всього:		12

Теми практичних занять (денна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1-2	Поняття методики соціальної роботи. Соціальна робота в сучасній Україні	4
3	Соціальна політика та її зв'язок з соціальною роботою	2
4	Нормативно-правове забезпечення соціальної роботи. Вивчення та запозичення зарубіжного досвіду в діяльності соціального працівника	2
5	Передумови та причини девіантної поведінки	-
6	Алкоголізм, наркоманія, проституція, злочинність як форми прояву девіантної поведінки	2
7	Діяльність центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Специфіка їх діяльності у сільських та селищних центрах	2
8	Діяльність спеціалізованих соціальних служб та центрів соціального обслуговування населення. Соціальна робота неурядових організацій	2
9-10	Соціальна робота у сфері зайнятості	
11	Методика соціальної роботи з безпритульними дітьми	4
12	Методика соціальної роботи з дітьми, позбавленими батьківського піклування	4
13	Дитячий суїцид та сексуальне насильство. Проблема дитячого суїциду та сексуального насильства у дитячому та молодіжному середовищі	2
14	Соціальна робота з молоддю	
15	Соціальний захист жінок, запобігання торгівлі жінками	2
16	Соціальна робота з інвалідами	2
17	Соціальна робота з людьми похилого віку	2
Всього:		46

Теми практичних занять (заочна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-------	------------	-----------------

1	Поняття методики соціальної роботи. Соціальна робота в сучасній Україні	4
2	Алкоголізм, наркоманія, проституція, злочинність як форми прояву девіантної поведінки	2
3	Діяльність спеціалізованих соціальних служб та центрів соціального обслуговування населення. Соціальна робота неурядових організацій	2
4	Методика роботи з безпритульними дітьми	2
5	Методика соціальної роботи з дітьми, позбавленими батьківського піклування	2
6	Соціальна робота з інвалідами	2
Всього:		14

Самостійна робота (денна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1-2	Поняття методики соціальної роботи. Соціальна робота в сучасній Україні	4
3	Соціальна політика та її зв'язок з соціальною роботою	4
4	Нормативно-правове забезпечення соціальної роботи. Вивчення та запозичення зарубіжного досвіду в діяльності соціального працівника	4
5	Передумови та причини девіантної поведінки	2
6	Алкоголізм, наркоманія, проституція, злочинність як форми прояву девіантної поведінки	8
7	Діяльність центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Специфіка їх діяльності у сільських та селищних центрах	9
8	Діяльність спеціалізованих соціальних служб та центрів соціального обслуговування населення. Соціальна робота неурядових організацій	9
9-10	Соціальна робота у сфері зайнятості	16
11	Методика соціальної роботи з безпритульними дітьми	2
12	Методика соціальної роботи з дітьми, позбавленими батьківського піклування	2
13	Дитячий суїцид та сексуальне насильство. Проблема дитячого суїциду та сексуального насильства у дитячому та молодіжному середовищі	2
14	Соціальна робота з молоддю	2
15	Соціальний захист жінок, запобігання торгівлі жінками	2
16	Соціальна робота з інвалідами	2
17	Соціальна робота з людьми похилого віку	2

Всього:	70
---------	----

Самостійна робота (заочна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1-2	Поняття методики соціальної роботи. Соціальна робота в сучасній Україні	7
3	Соціальна політика та її зв'язок з соціальною роботою	7
4	Нормативно-правове забезпечення соціальної роботи. Вивчення та запозичення зарубіжного досвіду в діяльності соціального працівника	7
5	Передумови та причини девіантної поведінки	7
6	Алкоголізм, наркоманія, проституція, злочинність як форми прояву девіантної поведінки	7
7	Діяльність центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Специфіка їх діяльності у сільських та селищних центрах	7
8	Діяльність спеціалізованих соціальних служб та центрів соціального обслуговування населення. Соціальна робота неурядових організацій	7
9-10	Соціальна робота у сфері зайнятості	7
11	Методика соціальної роботи з безпритульними дітьми	10
12	Методика соціальної роботи з дітьми, позбавленими батьківського піклування	10
13	Дитячий суїцид та сексуальне насильство. Проблема дитячого суїциду та сексуального насильства у дитячому та молодіжному середовищі	10
14	Соціальна робота з молоддю	8
15	Соціальний захист жінок, запобігання торгівлі жінками	10
16	Соціальна робота з інвалідами	10
17	Соціальна робота з людьми похилого віку	10
Всього:		124

Загальні рекомендації до організації самостійної роботи студентів

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими напрямками:

- підготовка теоретичних питань до семінарських занять;
- виконання практичних завдань;
- конспектування першоджерел;
- підготовка рефератів;
- виконання індивідуальних (професійно-орієнтованих) завдань;
- підготовка до підсумкових модульних робіт;
- підготовка до екзаменів або заліків.

Підготовка теоретичних питань до семінарських занять передбачає опрацювання теми за питаннями семінарського заняття. Ці питання могли як розглядати під час лекції, так і повністю виноситися на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки.

- Визначте питання для підготовки (мають бути розглянуті усі питання, вказані у плані семінарського заняття).
- Візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або на кафедрі) джерела, зазначені у списку основної літератури. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання семінарського заняття.
- Прочитайте ці розділи.
- Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.
- Визначте основні поняття, які Ви повинні засвоїти.
- Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.
- Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки по прочитаному матеріалу.
- Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які Ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями Ви можете звернутися на консультації до викладача.
- Перевірте, як Ви засвоїли опрацьоване питання. Ви можете це зробити, відповівши на тестові питання до теми або розв'язавши практичні завдання.

Підготовка рефератів передбачає глибокий та детальний аналіз проблеми, винесеної у темі реферату.

Алгоритм підготовки.

- Ознайомтеся з вимогами до реферату.
- Оберіть тему реферату.
- Підберіть літературу, у якій розкривається тема реферату. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Складіть план реферату.

- Опрацюйте літературні джерела, користуючись порадами до конспектування першоджерел.

- Систематизуйте опрацьований матеріал відповідно до плану реферату.
- Дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми.
- Оформіть реферат відповідно до вимог.
- Здайте реферат викладачу у зазначений термін.

Підготовка до підсумкових модульних робіт (ПМР), заліків та екзаменів має на меті узагальнення та систематизацію знань з окремого модуля або дисципліни у цілому.

Алгоритм виконання

- Ознайомтеся з переліком питань та завдань до ПМР, заліку або екзамену.

- Підберіть підручники, інструктивно-методичні матеріали або іншу довідкову літературу, необхідну для підготовки (її перелік Ви можете знайти в інструктивно-методичних матеріалах до модуля або курсу).

- Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками.

- Визначте рівень знань з кожного питання.

- Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, розв'язання окремих типів задач тощо). З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до семінарських занять та виконання практичних завдань до лабораторних занять.

- Для самоперевірки перекажіть теоретичні питання або вирішіть практичне завдання.

Примітка

- ✓ При виконанні завдань, винесених на самостійне опрацювання, Ви можете звертатися за *консультацією* до викладача. Про час проведення консультацій повідомляє викладач.

- ✓ Теми, які у повному обсязі виносяться на самостійне опрацювання, та індивідуальні завдання студент має *здати викладачу на консультації* (дату проведення консультації повідомляє викладач).

Модуль I Теоретичні засади методики соціальної роботи.

Тема 1-2. Поняття методики соціальної роботи. Соціальна робота в сучасній Україні.

Місце курсу методики соціальної роботи в системі соціальних дисциплін
Об'єкт і предмет вивчення методики соціальної роботи. Категорійно-поняттєва база методики соціальної роботи. Зміст та новоутворення в соціальній структурі сучасного українського суспільства. Поняття методу, прийому та засобу. Класифікація методів соціальної роботи. Метод переконання. Розповідь, лекція, бесіда, диспут. Формування навичок і звичок. Методи корекції: заохочення і покарання.

Практичне заняття №1-2 (4 год.)

Тема: Поняття методики соціальної роботи. Соціальна робота в сучасній Україні

Мета: Здійснити загальний огляд специфіки соціальної роботи у сучасній Україні; сприяти усвідомленню студентами, що соціальна робота – це галузь наукових знань і професійна діяльність, спрямована на підтримання і надання кваліфікованої допомоги будь-якій людині, групі людей, громаді, що розширює або відновлює їхню здатність до соціального функціонування, сприяє реалізації громадянських прав, запобігає соціальному виключенню; засвоїти базові категорії і поняття теми для наступного їх використання під час практичної професійної діяльності.

Професійна спрямованість: тема є важливою складовою у системі професійної підготовки майбутнього соціального працівника, оскільки унікальність соціальної роботи полягає в намаганні запропонувати спеціалізовані послуги, які враховують і соціальні, і психічні аспекти існування індивіда. Ці послуги надають кваліфіковані фахівці, завдання яких захищати вразливих осіб, ґрунтуючись на знаннях, вміннях, цінностях соціальної роботи.

План

1. Місце курсу методики соціальної роботи в системі соціальних дисциплін.
2. Об'єкт і предмет вивчення методики соціальної роботи.
3. Категорійно-поняттєва база методики соціальної роботи.
4. Зміст та новоутворення в соціальній структурі сучасного українського суспільства.
5. Поняття методики соціальної роботи.
6. Класифікація методів соціальної роботи.

Основні терміни та поняття: соціальна робота, соціальний працівник, методика, методика соціальної роботи, соціальна проблема, демографія, соціальна стратифікація, соціальна мобільність.

Завдання на знання термінології

Знайдіть відповідність 1:

Інституціоналізація	процес визначення і закріплення соціальних норм, правил, статусів і ролей, приведення їх у систему, яка здатна діяти в напрямку задоволення певної суспільної потреби
Охорона дитинства	метод допомоги індивідам і сім'ям у розв'язанні психологічних, міжособистісних, соціоекономічних проблем
Індивідуальна соціальна робота	соціальна робота в умовах, коли невелика група осіб з близькими інтересами і спільними проблемами регулярно збирається та включається в діяльність для досягнення позитивно орієнтованих цілей
Девіантна поведінка	система державних та громадських заходів, спрямованих на забезпечення повноцінного життя, всебічного виховання і розвитку дитини та захисту її прав (стаття 1 Закону України «Про охорону дитинства»).
Групово соціальна робота	відхилення від загальноприйнятих норм
Суб'єкти соціальної роботи	об'єкти соціальної роботи, які опинилися в скрутній ситуації, з метою її подолання звернулися до спеціалістів із соціальної роботи називають
Адвокати	правопорушники, злочинці, особи, які здійснили незаконну дію чи проступок називають
Девіанти	люди із поведінкою, що відхиляється від норм
Клієнти	спеціалісти, які надають послуги клієнтам
Делінквент	специфічна функція йде мова, коли соціальний педагог/працівник захищає права клієнтів

Знайдіть відповідність 2:

Девіантна	пріоритет загальнолюдських цінностей, поєднання інтересів суспільства і потреб особистості в отриманні соціальних послуг
Перетворююча	вид соціального обслуговування, який має на меті надання грошової допомоги у вигляді певних матеріалів чи продуктів
Посередницька матеріальна допомога	яка функція належить до специфічних
Гуманність	здійснення посередницької діяльності в інтересах клієнта між ним і його оточенням (сім'єю, професійним закладом)
Посередницька функція	поведінка, яка відхиляється від норми, нестандартна поведінка

Знайдіть відповідність 3:

Емпатія	соціальний працівник не має право
Не нашкодь	соціальний працівник має дотримуватись принципу безкорисливості
Розголошувати таємницю клієнта	базисна функція, яка передбачає вивчення, аналіз та оцінку індивідуальних та специфічних особливостей окремого індивіда, сім'ї, групи людей, а також постановку „соціального діагнозу”
Діагностична	головна заповідь соціального працівника
За будь-яких умов	здатність розуміти емоційний стан іншої людини

Знайдіть відповідність 4:

Волонтер	до переліку основних спеціалізацій соціального працівника не належить
Учитель-предметник	процес і результат засвоєння та наступного активного відтворення соціального досвіду фахівці, не професіонали, які надають добровільну допомогу клієнтам соціальних служб
Емпатія	безкорислива самовіддана турбота про благо інших людей, готовність поступатися і жертвувати особистими інтересами заради іншої людини
Соціалізація	здатність розуміти емоційний стан іншої людини
Альтруїзм	фахівці, не професіонали, які надають добровільну допомогу клієнтам соціальних служб

Знайдіть відповідність 5:

Лідер неформальний	різновид соціальної групи, характерними рисами якої є безпосередні особистісні контакти між її членами; просторова близькість членів групи; спільність групових цінностей, норм та зразків поведінки; розвинуте почуття приналежності; тривалість існування; мало чисельний склад (від 2-3 до 40 осіб); добровільність вступу; неформальний контроль за поведінкою її членів
Лідер формальний	групи людей, які відійшли від однієї культури, класу, верстви чи соціального середовища і не пристали до інших, не вросли в них корінням
Маргінали	подолання чи послаблення порушень, вад психічного або фізичного розвитку
Корекція	індивід, який має офіційно статус лідера, однак не виконує його функцій
Мала соціальна група	індивід, який має істотний вплив на групу завдяки своїм здібностям і авторитету і не прагне мати формальний статус

Знайдіть відповідність 6:

Соціальна допомога	процес здобуття знань про соціальні закони розвитку суспільства, природи, людини, умінь і навичок організації свого життя у співвідношенні з життям суспільства
Навчання соціальне	форма охорони особистих та майнових прав недієздатних громадян
Опіка	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, спрямованої на підтримання системи гарантованого державою рівня матеріального забезпечення та фізичного стану, складу сім'ї, віку, здоров'я, участі у суспільному та іншому виробництві
Ресоціалізація	діяльність суспільства і держави, спрямована на розвиток соціальної сфери, підвищення добробуту людей, поліпшення умов праці, життя тощо
Політика соціальна	відновлення в особистості якостей, необхідних для нормальної життєдіяльності в суспільстві

Знайдіть відповідність 7:

Соціальна допомога	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Ресоціалізація	наука про соціально-педагогічні механізми формування особистості в соціумі та гармонізацію її взаємовідносин на мікро-, мезо- та макрорівнях
Соціальне середовище	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку
Соціальне сирітство	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, спрямованої на підтримання системи гарантованого державою рівня матеріального забезпечення та фізичного стану, складу сім'ї, віку, здоров'я, участі у суспільному та іншому виробництві
Соціальна педагогіка	відновлення в особистості якостей, необхідних для нормальної життєдіяльності в суспільстві

Знайдіть відповідність 8:

Соціальні служби	заклад для тимчасового проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком 18-23 років
Соціальний гуртожиток	спеціально уповноважені державні, громадські та інші соціальні установи, організації й спеціалізовані підрозділи,

	які здійснюють будь-які види соціальної діяльності, спрямовані на допомогу дітям і молоді
Соціальне середовище	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Соціальні послуги	комплекс дій державних, громадських організацій, спрямованих на забезпечення та покращення умов життєдіяльності особистості або окремих груп
Соціальне сирітство	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку

Знайдіть відповідність 9:

Соціальний педагог	спеціаліст, який організовує соціально-педагогічну діяльність з дітьми, молоддю та дорослими в різних соціокультурних середовищах (сім'я, навчальний заклад, трудовий колектив, дитячі та молодіжні об'єднання, клуби тощо) з метою створення для них сприятливих умов соціалізації
Соціальний захист	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах
Соціальний супровід сім'ї	система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію, охорону прав і свобод дітей та молоді
Соціальні служби	Заклад для тимчасового проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком 18-23 років
Соціальний гуртожиток	спеціально уповноважені державні, громадські та інші соціальні установи, організації й спеціалізовані підрозділи, які здійснюють будь-які види соціальної діяльності, спрямовані на допомогу дітям і молоді

Знайдіть відповідність 10:

Соціальні служби	заклад для тимчасового проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком 18-23 років
Соціальний гуртожиток	спеціально уповноважені державні, громадські та інші соціальні установи, організації й спеціалізовані підрозділи, які здійснюють будь-які види соціальної діяльності, спрямовані на допомогу дітям і молоді
Соціальне	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням

середовище	батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Соціальні послуги	комплекс дій державних, громадських організацій, спрямованих на забезпечення та покращення умов життєдіяльності особистості або окремих груп
Соціальне сирітство	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку

Завдання для виконання

1. Зробити порівняльний аналіз основних підходів до визначення сенсу та змісту соціальної роботи як професійної практичної діяльності.
2. Розкрити типологію груп клієнтів соціальної роботи та дати характеристику роботи однієї з них.
3. Проаналізувати загальне поняття методики.
4. Проаналізувати поняття методики соціальної роботи.
5. Проаналізувати загальне поняття технології.
6. Охарактеризувати класифікації методів соціальної роботи.
7. Порівняти поняття методики та технології соціальної роботи.

Поточні контрольні питання

1. Розкрийте соціально-економічні та політичні передумови виникнення соціальної роботи як професії.
2. Охарактеризуйте перші праці соціальної роботи.
3. Назвіть найбільш відомі теоретичні школи в теорії соціальної роботи.
4. Назвіть основні сучасні теоретичні моделі соціальної роботи.
5. Розкрийте сутність поняття «теорія соціальної роботи» як відображення потреб практично соціальної роботи.
6. Проаналізуйте методи соціальної роботи.
7. Проаналізуйте, яким чином робиться підбір методів щодо використання методики соціальної роботи з різними групами клієнтів.

Теми рефератів:

1. Особливості соціальної роботи у сучасних умовах України.
2. Модель виживання сучасного українського суспільства.
3. Історія соціальної роботи в Україні.
4. Соціальна робота як базове поняття.

Тема 3. Соціальної політика та її зв'язок з соціальною роботою.

Зміст і напрямки соціальної політики держави у молодіжній сфері. Головні соціальні проблеми в Україні. Місце і роль соціальної роботи у реалізації соціальної політики української держави. Активна та пасивна частини соціальної політики. Державне регулювання соціальних процесів. Складові

соціальної політики. Модель соціальної політики України. Цілі соціальної політики перехідного періоду. Методи впливу держави на розвиток соціальної політики. Соціальні наслідки та причини загострення соціальних проблем в Україні.

Практичне заняття №3 (2 год.)

Тема: Сутність соціальної політики та її зв'язок з соціальною роботою.

Мета: Здійснити загальний огляд соціальної політики та її зв'язку з соціальною роботою; сприяти усвідомленню студентами, що форми реалізації соціальної політики повинні включати як підтримку мінімальних соціальних стандартів і державних гарантій для соціально слабкої частини населення, так і використання ринкових механізмів для забезпечення можливості самореалізації та саморозвитку соціально сильних індивідів; засвоїти базові категорії і поняття теми для наступного їх використання під час практичної професійної діяльності.

Професійна спрямованість: фахівці з соціальної роботи потребують допомоги і, застосовуючи різні методики, допомагають людині, яка опинилася у скрутній ситуації, адаптуватися в соціумі, з іншого - соціальна робота ведеться в різних установах соціального обслуговування населення, які інтенсивно розвиваються в усіх регіонах країни і в основному є тим місцем, де відбувається реалізація соціальної політики та визначається її ефективність.

План

- 1.Поняття соціальної політики, її складові та завдання.
- 2.Об'єкти, суб'єкти соціальної політики.
- 3.Зміст і напрямки соціальної політики держави у молодіжній сфері. Правові засади соціальної політики. Інструменти соціальної політики та їхнє застосування.
- 4.Цілі соціальної політики (стратегічні, поточні).
- 5.Головні соціальні проблеми в Україні.
- 6.Місце і роль соціальної роботи у реалізації соціальної політики української держави. Взаємозв'язок соціальної політики та соціальної роботи.
- 7.Поняття соціальних амортизаторів, їх роль та призначення.

Основні терміни та поняття: соціальна політика, соціальна сфера, трансформація, диференціація, гармонізація, соціальний захист, адаптація, соціальна напруженість, соціальні послуги, соціальні амортизатори, інфраструктура.

Завдання на знання термінології

Знайдіть відповідність 1:

Соціальні служби	заклад для тимчасового проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком 18-23 років
Соціальний гуртожиток	спеціально уповноважені державні, громадські та інші соціальні установи, організації й спеціалізовані підрозділи, які здійснюють будь-які види соціальної діяльності, спрямовані на допомогу дітям і молоді
Соціальне середовище	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Соціальні послуги	комплекс дій державних, громадських організацій, спрямованих на забезпечення та покращення умов життєдіяльності особистості або окремих груп
Соціальне сирітство	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку

Знайдіть відповідність 2:

Соціальний педагог	спеціаліст, який організовує соціально-педагогічну діяльність з дітьми, молоддю та дорослими в різних соціокультурних середовищах (сім'я, навчальний заклад, трудовий колектив, дитячі та молодіжні об'єднання, клуби тощо) з метою створення для них сприятливих умов соціалізації
Соціальний захист	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах
Соціальний супровід сім'ї	система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію, охорону прав і свобод дітей та молоді
Соціальні служби	заклад для тимчасового проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком 18-23 років
Соціальний гуртожиток	спеціально уповноважені державні, громадські та інші соціальні установи, організації й спеціалізовані підрозділи, які здійснюють будь-які види соціальної діяльності, спрямовані на допомогу дітям і молоді

Знайдіть відповідність 3:

Спеціалізовані соціальні служби	спеціалізована служба у складі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що надає психологічну екстрену допомогу громадянам різних вікових категорій дітей, і, у першу чергу, дітям та молоді, які перебувають у кризовому стані
«Телефон довіри»	комплекс соціальних послуг щодо захисту соціальних прав громадян і координація діяльності всіх інших служб, які причетні до захисту прав людини
Соціальний супровід сім'ї	сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем
Технологія соціальна	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах
Соціальний педагог	спеціаліст, який організовує соціально-педагогічну діяльність з дітьми, молоддю та дорослими в різних соціокультурних середовищах (сім'я, навчальний заклад, трудовий колектив, дитячі та молодіжні об'єднання, клуби тощо) з метою створення для них сприятливих умов соціалізації

Знайдіть відповідність 4:

Спеціалізовані соціальні служби	юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми
Технологія соціальна	широке коло методик, інструментів, засобів, які ґрунтуються на різних теоретичних підходах та принципах
Тренінг	це сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем
«Телефон довіри»	спеціалізована служба у складі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що надає психологічну екстрену допомогу громадянам різних вікових категорій дітей, і, у першу чергу, дітям та молоді, які перебувають у кризовому стані
Усиновлення (удочеріння)	комплекс соціальних послуг щодо захисту соціальних прав громадян і координація діяльності всіх інших служб, які причетні до захисту прав людини

Знайдіть відповідність 5:

Усиновлення (удочеріння)	відносно стійка, більш-менш усвідомлена концепція, що переживається як неповторна система уявлень індивіда про самого себе, на основі якої він будує свої взаємодії з іншими людьми і ставиться до себе
Соціальний педагог	спеціаліст, який організовує соціально-педагогічну діяльність з дітьми, молоддю та дорослими в різних соціокультурних середовищах (сім'я, навчальний заклад, трудовий колектив, дитячі та молодіжні об'єднання, клуби тощо) з метою створення для них сприятливих умов соціалізації
Тренінг	передбачені кваліфікаційною характеристикою обов'язки та призначення фахівця
Я-концепція	юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми
Функції соціального педагога	широке коло методик, інструментів, засобів, які ґрунтуються на різних теоретичних підходах та принципах

Знайдіть відповідність 6:

Малодітна	сім'я, в якій виховується троє і більше дітей
Багатодітна	сім'я, в якій виховується двоє дітей;
Складна сім'я	сім'я, в якій немає дітей;
Неповна сім'я	сім'я, в якій дитина виховується одним із батьків;
Багатодітна	сім'я, яка складається з кількох поколінь

Знайдіть відповідність 7:

Адвокат	роль соціального працівника: відстоювання прав клієнта, визначення методів можливого компетентного втручання у розв'язанні його проблем; постановка соціальних, групових, індивідуальних діагнозів та визначенні методів втручання у певній проблемній ситуації
Експерт	роль соціального працівника: реалізує право-захисну функцію, тобто захищає інтереси, законні права клієнтів на підставі міжнародних та державних документів;
Помічник	роль соціального працівника: надання клієнту інформації стосовно певних питань, пояснення причин ситуації, що склалася, пропозиція виходу з проблемної ситуації

Консультант	роль соціального працівника: допомога в розширенні своєї компетентності щодо розв'язання певної проблеми, розвиненні здатності знаходження оптимального рішення у складній життєвій ситуації;
Менеджер	роль соціального працівника: впровадження різноманітних форм та методів управління соціально-педагогічною діяльністю

Знайдіть відповідність 8:

Усиновлення (удочеріння)	передбачені кваліфікаційною характеристикою обов'язки та призначення фахівця
Тренінг	спеціалізована служба у складі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що надає психологічну екстрену допомогу громадянам різних вікових категорій дітей, і, у першу чергу, дітям та молоді, які перебувають у кризовому стані
«Телефон довіри»	широке коло методик, інструментів, засобів, які ґрунтуються на різних теоретичних підходах та принципах
Функції соціального педагога	юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми
Технологія соціальна	сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем

Знайдіть відповідність 9:

Помічник	роль соціального працівника: допомога в розширенні своєї компетентності щодо розв'язання певної проблеми, розвиненні здатності знаходження оптимального рішення у складній життєвій ситуації
Адвокат	роль соціального працівника: надання клієнту інформації стосовно певних питань, пояснення причин ситуації, що склалася, пропозиція виходу з проблемної ситуації
Експерт	роль соціального працівника: реалізує право-захисну функцію, тобто захищає інтереси, законні права клієнтів на підставі міжнародних та державних документів
Посередник	роль соціального працівника: відстоювання прав клієнта, визначення методів можливого компетентного

	втручання у розв'язанні його проблем; постановка соціальних, групових, індивідуальних діагнозів та визначенні методів втручання у певній проблемній ситуації
Консультант	роль соціального працівника: між особистістю та соціальними службами, а також між дитиною та групою однолітків, дитиною та батьками чи іншими дорослими; між особистістю, сім'єю та державними службами чи громадськими організаціями

Знайдіть відповідність 10:

Агенти соціалізації	мала соціальна група, що складається з поєднаних шлюбом чоловіка і жінки, їх дітей (власних, всиновлених), та кровних родичів
Соціальна допомога	обставини, спричинені інвалідністю, віком, станом здоров'я, соціальним становищем, життєвими звичками і способом життя, внаслідок яких особа частково або повністю не має (не набула або втратила) здатності чи можливості самостійно піклуватися про особисте (сімейне) життя та брати участь у суспільному житті
Складні життєві обставини	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, спрямованої на підтримання системи гарантованого державою рівня матеріального забезпечення та фізичного стану, складу сім'ї, віку, здоров'я, участі у суспільному та іншому виробництві
Сім'я	люди та установи, які сприяють залученню людини до культури, соціальних цінностей та норм, засвоєння соціальних ролей
Соціалізація	процес і результат засвоєння та наступного активного відтворення індивідом соціального досвіду

Завдання для виконання

1. Визначте комплексний об'єкт аналізу соціальної політики (соціальне забезпечення, житлові програми, охорона здоров'я, освіта та служби соціальної допомоги і ресоціалізації) з точки зору політології, соціології, економіки, права та інших наук.
2. Розгляньте характеристику складових соціальної політики: Конституції; Хартії прав; міжнародних угод та конвенцій; законодавчих актів; політичних інститутів, які діють у просторі законодавчої влади тощо.
3. Проаналізуйте цілі соціальної політики (стратегічні, поточні), спираючись на досві нашої держав (приклади).

4. Охарактеризуйте методи впливу держави на розвиток соціальної сфери.
5. Проаналізуйте головні соціальні проблеми в Україні.
6. Проаналізуйте соціальну політику з точки зору поділу її на активну і пасивну частину (охарактеризуйте їх). Визначте зв'язок цих частин із соціальною роботою.
7. Створіть схему взаємодії активної та пасивної частин соціальної роботи та їх взаємозв'язку з соціальною політикою.

Поточні контрольні питання

1. Принципи соціальної роботи.
2. Розкрийте зв'язок соціальної політики з іншими науковими та виробничими напрямками.
3. Назвіть завдання та мету соціальної політики. Потрібно звернути увагу на те, що зміст соціальної політики, її мета та завдання визначають функції соціальної політики, а саме: вираження, захист, узгодження інтересів певних соціальних груп і шарів суспільства та окремих його членів; оптимальне розв'язання суспільних суперечностей; широка інтеграція різних верств населення; соціальний захист населення; управління соціальними процесами тощо.
4. Визначте об'єктів і суб'єктів соціальної політики.
5. Назвіть складові соціальної політики.

Підготуйте доповідь або реферат. Теми рефератів:

1. Соціальна робота як інститут громадянського суспільства.
2. Зв'язок соціальної роботи та соціальної політики.
3. Зарубіжний досвід взаємозв'язку соціальної роботи та соціальної політики.
4. Нормативно-правові акти, що регулюють соціальну роботу в Україні.
5. Соціальна політика – складова внутрішньої соціальної політики.

Тема 3. Нормативно-правове забезпечення соціальної роботи. Вивчення та запозичення зарубіжного досвіду в діяльності соціального працівника.

Нормативно-правове забезпечення соціального захисту в Україні та перспективи його розвитку. Міжнародні документи про соціальний захист населення України. Суб'єкти та об'єкти нормативно-правових відносин у сфері соціального захисту населення. Нормативно-правове забезпечення професійної діяльності соціальних працівників.

Порівняльний аналіз роботи соціальних працівників в Україні з закордонним досвідом.

Практичне заняття №4-5 (4 год.)

Тема: Нормативно-правове забезпечення соціальної роботи. Вивчення та запозичення зарубіжного досвіду в діяльності соціального працівника.

Мета: Здійснити загальний огляд нормативно-правового забезпечення соціальної роботи та вивчити зарубіжний досвід діяльності соціального працівника; сприяти усвідомленню студентами, що застосування нормативних документів та використання досвіду інших країн є базою для здійснення практичної діяльності; засвоїти базові категорії і поняття теми для наступного їх використання під час практичної професійної діяльності.

Професійна спрямованість: фахівці з соціальної роботи потребують допомоги і, застосовуючи нормативно-правові документи, допомагають людині, яка опинилася у скрутній ситуації, адаптуватися в соціумі, з іншого – досвід соціальної роботи інших країн також визначає її ефективність.

План

1. Закон України «Про соціальні послуги».
2. Конституція України.
3. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні».
4. Сімейний кодекс України.
5. Зарубіжний досвід соціальної роботи в різних країнах світу.

Основні терміни та поняття: соціальна робота, соціальний працівник, соціальна сфера, трансформація, диференціація, гармонізація, соціальний захист, адаптація, соціальні послуги, інфраструктура.

Завдання на знання термінології

1. Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)

Соціальний захист – система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію, охорону прав і свобод дітей та молоді.	так/ ні
Девіантна поведінка – явище, викликане наявністю системи цінностей та норм, що відрізняються від домінуючих у суспільстві, за якого делінквент визначає свою поведінку як адекватну.	так/ ні
Соціальна реабілітація – це діяльність, спрямована на виправлення та часткову зміну недоліків, відхилень окремої особистості (з обмеженими можливостями, девіантною поведінкою, втратою соціальних зв'язків або соціального статусу в соціумі) або певної	так/ ні

групи клієнтів соціальних служб.	
Соціальні сироти – соціально-демографічна група дітей, які внаслідок соціальних, економічних, морально-психологічних причин, є фактично позбавленими батьківського піклування при живих батьках.	так/ ні
Субкультури – групи людей, які відійшли від однієї культури, класу, верстви чи соціального середовища і не пристали до інших, не вросли в них корінням.	так/ ні

2. Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)

Шкідливі звички – це небажані форми поведінки, що виникають внаслідок закріплення психофізіологічних механізмів – динамічних стереотипів.	так/ ні
Сім'я малодітна - сім'я, в якій вік чоловіка та дружини не перевищує 35 років. Усиновлення (удочеріння) – юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми.	так/ ні
Корекція – діяльність, спрямована на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження й підвищення їх соціального статусу.	так/ ні
Насильство – дія або бездіяльність однієї людини стосовно іншої, що завдає шкоди здоров'ю, як фізичному, так і психічному, принижує почуття честі та особистої гідності.	так/ ні
Професійні ролі соціального працівника – це передбачені кваліфікаційною характеристикою обов'язки та призначення фахівця.	так/ ні

3. Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)

Антипатія – це здатність зрозуміти емоційний стан іншої людини, співчувати, співпереживати.	так/ ні
Усиновлення/ удочеріння – це форма охорони особистих та майнових прав недієздатних громадян.	так/ ні
Соціальний працівник - фізична чи юридична особа, на яку покладається турбота про недієздатну людину чи дитину-сироту/дитину, позбавлену батьківського піклування.	так/ ні
Волонтерський рух – рух щодо надання безкорисливої допомоги тим, хто її потребує.	так/ ні

Делінквент – особа, яка не дотримується існуючих у суспільстві норм поведінки.	так/ ні
---	---------

4. Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)

Роль соціального працівника: адвокат – надання клієнту інформації стосовно певних питань, пояснення причин ситуації, що склалася, пропозиція виходу з проблемної ситуації	так/ ні
Соціалізація – відновлення в особистості якостей, необхідних для нормальної життєдіяльності в суспільстві.	так/ ні
Бездітна сім'я - сім'я, яка складається з кількох поколінь.	так/ ні
Державна соціальна допомога – це короткострокова (одноразова чи періодична) грошова виплата, цільовим призначенням якої є компенсація втраченого заробітку або додаткова підтримка громадян у разі настання соціального ризику за рахунок коштів соціальних страхових фондів чи бюджетів різних рівнів.	так/ ні
Реклама соціальна – це особливий вид розповсюдження некомерційної інформації, спрямованої на досягнення державою або органами місцевої влади певних цілей.	так/ ні

5. Знайдіть відповідність:

Соціальна допомога	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, спрямованої на підтримання системи гарантованого державою рівня матеріального забезпечення та фізичного стану, складу сім'ї, віку, здоров'я, участі у суспільному та іншому виробництві
Соціальна робота	короткострокова (одноразова чи періодична) грошова виплата, цільовим призначенням якої є компенсація втраченого заробітку або додаткова підтримка громадян у разі настання соціального ризику за рахунок коштів соціальних страхових фондів чи бюджетів різних рівнів
Державна соціальна допомога	наука і мистецтво розширення сфери соціальних взаємодій людей, їх активної адаптації до нових реалій життя, повноцінної ролі в суспільстві; професійна або волонтерська діяльність, спрямована на гарантовану підтримку і надання соціальних послуг будь-якій людині
Соціальна реабілітація	наука про соціально-педагогічні механізми формування особистості в соціумі та гармонізацію її взаємовідносин на мікро-, мезо- та макрорівнях
Соціальна	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених

педагогіка	органів держави, соціальних служб для молоді, об'єднань громадян та інших соціальних інституцій, спрямованої на здійснення системи організаційних, економічних, правових, культурних, освітніх, лікувальних, оздоровчих та інших соціальних заходів щодо відновлення фізичного стану, честі, гідності, прав і свобод дітей та молоді
------------	--

6. Знайдіть відповідність:

Соціальні послуги	різноманітні форми організації регулювання суспільних стосунків, систем норм, соціальних ролей, які забезпечують реалізацію функцій, необхідних для нормального функціонування суспільства, а також спеціальні установи, що виконують вказані функції
Соціальне сирітство	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Соціальна стратифікація	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку
Соціальні інститути	комплекс дій державних, громадських організацій, спрямованих на забезпечення та покращення умов життєдіяльності особистості або окремих груп
Соціальне середовище	ієрархічно побудовані структури соціальної нерівності, які існують у кожному суспільстві

7. Знайдіть відповідність:

Соціальні сироти	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Соціальне сирітство	соціально-демографічна група дітей, які внаслідок соціальних, економічних, морально-психологічних причин, є фактично позбавленими батьківського піклування при живих батьках
Соціальний гуртожиток	заклад для тимчасового проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком 18-23 років
Соціальні інститути	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що

	впливають на її свідомість і поведінку
Соціальне середовище	різноманітні форми організації регулювання суспільних стосунків, систем норм, соціальних ролей, які забезпечують реалізацію функцій, необхідних для нормального функціонування суспільства, а також спеціальні установи, що виконують вказані функції

8. Знайдіть відповідність:

Соціальний супровід сім'ї	діяльність, спрямована на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження й підвищення їх соціального статусу
Соціальний супровід	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах
Соціальний супровід	система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію, охорону прав і свобод дітей та молоді
Соціальний педагог	спеціаліст, зайнятий у сфері соціальної роботи або освітньо-виховної діяльності. Здійснює посередництво між освітніми установами, сім'єю, трудовими колективами, громадськістю, організовує їх взаємодію, об'єднує зусилля з метою створення в соціальному середовищі умов для всебічного розвитку дітей, підлітків, молоді як особистостей
Соціальний захист	діяльність, спрямована на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження й підвищення їх соціального статусу

Завдання для виконання

1. Проаналізуйте розділи Закону України «Про соціальні послуги», використовувачи реальні/уявні приклади.
2. Наведіть приклад певних ситуацій використання/посилання на Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні».
3. Наведіть приклад певних ситуацій використання/посилання на Сімейний кодекс України.
4. Проаналізуйте досвід соціальної роботи в країнах Європи, Азії, Америки (на вибір). Зробіть порівняльний аналіз з Україною.

Поточні контрольні питання

1. Проаналізуйте Закон України «Про соціальні послуги» (виделіть 2-3 статті).
2. Проаналізуйте на основі прикладів параграфи Конституції України, які носять соціальний контекст.
3. Проаналізуйте Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні». Виділіть, на вашу думку, найактуальніші положення.
4. Проаналізуйте Сімейний кодекс України з точки зору соціальних проблем сучасних сімей.
5. Проаналізуйте зарубіжний досвід соціальної роботи в різних країнах світу (оберіть країну, порівняйте з Україною).

Підготуйте доповідь або реферат. Темі рефератів: Соціальна робота в США

1. Соціальна робота у Польщі.
2. Соціальна робота в Німеччині.
3. Соціальна робота в країнах Азії.
4. Соціальна робота в Норвегії.

Тема 4. Передумови та причини девіантної поведінки.

Поняття соціальної девіації в історичному та прогностичному контексті. Соціально-психологічні засади девіантної поведінки особистості. Поняття важковиховуваності. Фактори розвитку девіантної поведінки. Вікова детермінація соціальних девіацій. Можливості використання засобів християнської педагогіки у попередженні соціальних девіацій. Профілактична діяльність щодо розвитку девіацій. Види реабілітації щодо уникнення девіацій.

Практичне заняття №6 (2 год.)

Тема: Передумови та причини девіантної поведінки.

Мета: Здійснити загальний огляд особливостей роботи соціального працівника з дітьми девіантної поведінки та соціально-превентивної системи; сприяти усвідомленню студентами, про профілактичний аспект соціальної роботи з дітьми та підлітками з девіантною та делінквентною поведінкою; засвоїти базові категорії і поняття теми для наступного їх використання під час практичної професійної діяльності.

Професійна спрямованість: тема є важливою складовою у системі професійної підготовки майбутнього соціального працівника, оскільки необхідно оцінити соціальну ситуацію неповнолітніх правопорушників,

виявити роль і питому вагу сімейної депривації, оцінити вплив вікового і нозологічного факторів на характер девіантної активності неповнолітніх; визначити основні напрями реабілітації неповнолітніх, оптимізувати підходи до реабілітації в залежності від характеру психічних розладів, особистісних особливостей, соціального статусу підлітків.

План

1. Поняття соціальної девіації в історичному та прогностичному контексті.
2. Соціально-психологічні засади девіантної поведінки особистості.
3. Вікова детермінація соціальних девіацій.
4. Можливості використання засобів християнської педагогіки у попередженні соціальних девіацій.

Основні терміни та поняття: девіант, девіантна поведінка, превентивність, алкоголізм, наркоманія, статеve виховання, безпритульність, суїцид, насильство, психокорекція, діагностика, соціальне відчуження, аномалія, акцентуація характеру.

Завдання на знання термінології

1. Знайдіть відповідність:

Соціальні служби	заклад для тимчасового проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком 18-23 років
Соціальний гуртожиток	спеціально уповноважені державні, громадські та інші соціальні установи, організації й спеціалізовані підрозділи, які здійснюють будь-які види соціальної діяльності, спрямовані на допомогу дітям і молоді
Соціальне середовище	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Соціальні послуги	комплекс дій державних, громадських організацій, спрямованих на забезпечення та покращення умов життєдіяльності особистості або окремих груп
Соціальне сирітство	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку

2. Знайдіть відповідність:

Соціальний педагог	спеціаліст, який організовує соціально-педагогічну діяльність з дітьми, молоддю та дорослими в різних соціокультурних середовищах (сім'я, навчальний заклад, трудовий колектив, дитячі та молодіжні об'єднання, клуби тощо) з метою створення для них сприятливих умов
--------------------	--

	соціалізації
Соціальний захист	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах
Соціальний супровід сім'ї	система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію, охорону прав і свобод дітей та молоді
Соціальні служби	заклад для тимчасового проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком 18-23 років
Соціальний гуртожиток	спеціально уповноважені державні, громадські та інші соціальні установи, організації й спеціалізовані підрозділи, які здійснюють будь-які види соціальної діяльності, спрямовані на допомогу дітям і молоді

3. Знайдіть відповідність:

Спеціалізовані соціальні служби	спеціалізована служба у складі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що надає психологічну екстрену допомогу громадянам різних вікових категорій дітей, і, у першу чергу, дітям та молоді, які перебувають у кризовому стані
«Телефон довіри»	комплекс соціальних послуг щодо захисту соціальних прав громадян і координація діяльності всіх інших служб, які причетні до захисту прав людини
Соціальний супровід сім'ї	сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем
Технологія соціальна	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах
Соціальний педагог	спеціаліст, який організовує соціально-педагогічну діяльність з дітьми, молоддю та дорослими в різних соціокультурних середовищах (сім'я, навчальний заклад, трудовий колектив, дитячі та молодіжні об'єднання, клуби тощо) з метою створення для них сприятливих умов соціалізації

4. Знайдіть відповідність:

Спеціалізовані соціальні служби	юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми
Технологія соціальна	широке коло методик, інструментів, засобів, які

	ґрунтуються на різних теоретичних підходах та принципах
Тренінг	це сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем
«Телефон довіри»	спеціалізована служба у складі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що надає психологічну екстрену допомогу громадянам різних вікових категорій дітей, і, у першу чергу, дітям та молоді, які перебувають у кризовому стані
Усиновлення (удочеріння)	комплекс соціальних послуг щодо захисту соціальних прав громадян і координація діяльності всіх інших служб, які причетні до захисту прав людини

5. Знайдіть відповідність:

Усиновлення (удочеріння)	відносно стійка, більш-менш усвідомлена концепція, що переживається як неповторна система уявлень індивіда про самого себе, на основі якої він будує свої взаємодії з іншими людьми і ставиться до себе
Соціальний педагог	спеціаліст, який організовує соціально-педагогічну діяльність з дітьми, молоддю та дорослими в різних соціокультурних середовищах (сім'я, навчальний заклад, трудовий колектив, дитячі та молодіжні об'єднання, клуби тощо) з метою створення для них сприятливих умов соціалізації
Тренінг	передбачені кваліфікаційною характеристикою обов'язки та призначення фахівця
Я-концепція	юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми
Функції соціального педагога	широке коло методик, інструментів, засобів, які ґрунтуються на різних теоретичних підходах та принципах

6. Знайдіть відповідність:

Малодітна	сім'я, в якій виховується троє і більше дітей
Багатодітна	сім'я, в якій виховується двоє дітей;
Складна сім'я	сім'я, в якій немає дітей;
Неповна сім'я	сім'я, в якій дитина виховується одним із батьків;
Багатодітна	сім'я, яка складається з кількох поколінь

7. Знайдіть відповідність:

Адвокат	роль соціального працівника: відстоювання прав клієнта, визначення методів можливого компетентного втручання у розв'язанні його проблем; постановка соціальних, групових, індивідуальних діагнозів та визначенні методів втручання у певній проблемній ситуації
Експерт	роль соціального працівника: реалізує право-захисну функцію, тобто захищає інтереси, законні права клієнтів на підставі міжнародних та державних документів;
Помічник	роль соціального працівника: надання клієнту інформації стосовно певних питань, пояснення причин ситуації, що склалася, пропозиція виходу з проблемної ситуації
Консультант	роль соціального працівника: допомога в розширенні своєї компетентності щодо розв'язання певної проблеми, розвиненні здатності знаходження оптимального рішення у складній життєвій ситуації;
Менеджер	роль соціального працівника: впровадження різноманітних форм та методів управління соціально-педагогічною діяльністю

8. Знайдіть відповідність:

Усиновлення (удочеріння)	передбачені кваліфікаційною характеристикою обов'язки та призначення фахівця
Тренінг	спеціалізована служба у складі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що надає психологічну екстрену допомогу громадянам різних вікових категорій дітей, і, у першу чергу, дітям та молоді, які перебувають у кризовому стані
«Телефон довіри»	широке коло методик, інструментів, засобів, які ґрунтуються на різних теоретичних підходах та принципах
Функції соціального педагога	юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми
Технологія соціальна	сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем

9. Знайдіть відповідність:

Помічник	роль соціального працівника: допомога в розширенні своєї компетентності щодо розв'язання певної проблеми,
----------	---

	розвиненні здатності знаходження оптимального рішення у складній життєвій ситуації
Адвокат	роль соціального працівника: надання клієнту інформації стосовно певних питань, пояснення причин ситуації, що склалася, пропозиція виходу з проблемної ситуації
Експерт	роль соціального працівника: реалізує право-захисну функцію, тобто захищає інтереси, законні права клієнтів на підставі міжнародних та державних документів
Посередник	роль соціального працівника: відстоювання прав клієнта, визначення методів можливого компетентного втручання у розв'язанні його проблем; постановка соціальних, групових, індивідуальних діагнозів та визначенні методів втручання у певній проблемній ситуації
Консультант	роль соціального працівника: між особистістю та соціальними службами, а також між дитиною та групою однолітків, дитиною та батьками чи іншими дорослими; між особистістю, сім'єю та державними службами чи громадськими організаціями

10. Знайдіть відповідність:

Агенти соціалізації	мала соціальна група, що складається з поєднаних шлюбом чоловіка і жінки, їх дітей (власних, всиновлених), та кровних родичів
Соціальна допомога	обставини, спричинені інвалідністю, віком, станом здоров'я, соціальним становищем, життєвими звичками і способом життя, внаслідок яких особа частково або повністю не має (не набула або втратила) здатності чи можливості самостійно піклуватися про особисте (сімейне) життя та брати участь у суспільному житті
Складні життєві обставини	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, спрямованої на підтримання системи гарантованого державою рівня матеріального забезпечення та фізичного стану, складу сім'ї, віку, здоров'я, участі у суспільному та іншому виробництві
Сім'я	люди та установи, які сприяють залученню людини до культури, соціальних цінностей та норм, засвоєння соціальних ролей
Соціалізація	процес і результат засвоєння та наступного активного відтворення індивідом соціального досвіду

Завдання для виконання

1. Скласти термінологічний словник за темою "Види девіантної поведінки".
2. Підготуватися до мікрОВикладення навчального матеріалу методом пояснення за темою "Теорії девіації".
3. Написати виступ на тему "Профілактичні програми попередження негативних явищ серед молоді"(обрати 1 на вибір).
4. Підібрати необхідні нормативно-правові матеріали для розкриття теми "Форми соціальної роботи з дітьми та молоддю, схильними до девіантної поведінки". Оформити у рукописному вигляді.
5. Підібрати необхідні матеріали для розкриття теми "Фактори ризику девіантної поведінки дітей та молоді на Житомирщині".
6. Розробити план підготовки та проведення студентської науково-теоретичної конференції за темою "Психологічні передумови ризикованої поведінки особистості".
7. Провести вивчення профілактичних програм попередження негативних явищ серед студентів, представити у вигляді стислої характеристики.
8. Провести вивчення профілактичних програм попередження негативних явищ серед старшокласників м. Житомира, представити у вигляді стислої характеристики. Порівняти їх між собою.
9. Розробити власну профілактичну програму попередження негативних явищ серед старшокласників або студентів.

Поточні контрольні питання

1. Проаналізуйте теорії, що пояснюють причини формування девіантної поведінки у підлітків.
2. Визначте основні правила налагодження продуктивної взаємодії з девіантами.
3. Порівняйте зарубіжну та вітчизняну практику соціальної допомоги людям, що покидають місця позбавлення волі.
4. Опишіть досвід діяльності громадської організації, що запобігає чи вирішує проблеми дітей з девіантною поведінкою.

Підготуйте доповідь або реферат. Темі рефератів:

1. Поняття девіантної поведінки у науковій літературі.
2. Основні фактори девіантної поведінки.
3. Пияцтво та алкоголізм як основні форми девіантної поведінки.
4. Наркоманія та токсикоманія як форми девіантної поведінки.
5. Основні заходи профілактики девіантної поведінки підлітків.

Тема 5. Алкоголізм, наркоманія, проституція, злочинність як форми прояву девіантної поведінки.

Алкоголь, його руйнуючі для здоров'я властивості. Алкоголізм. Його ознаки та етапи розвитку. Запрограмованість сучасної людини на вживання алкоголю. Сутність запрограмованості як своєрідного типу гіпнозу. Суїцидальні нахили.

Соціальні передумови поширення наркотизації.. Соціальні, психологічні та біологічні чинники наркотизації неповнолітніх. Оцінка ефективності педагогічної профілактики наркогенних звичок учнів. Напрямки здійснення соціальної профілактики та методика соціального впливу на вживання наркогенних речовин. Робота з групою ризику.

Практичне заняття №7-10 (8 год.)

Тема: Алкоголізм, наркоманія, проституція, злочинність як форми прояву девіантної поведінки.

Мета: Здійснити загальний огляд превентивації та методів соціальної допомоги алко-, наркотично залежним групам дітей та молоді, а також тим, хто схильні до проституції та злочинності; сприяти усвідомленню студентами що сутністю соціальної роботи щодо профілактики девіантної, адиктивної поведінки серед дітей та молоді є адаптація дезадаптованих неповнолітніх до соціуму, щоб їх поведінка не виходила за межі соціальної норми, не перешкоджала встановленню гармонійних відносин з оточенням, сприяти розкриттю їх внутрішнього потенціалу, задоволенню та гармонізації соціальних потреб; засвоїти базові категорії і поняття теми для наступного їх використання під час практичної професійної діяльності; сформулювати у студентів навички відмови від певного виду адикцій і девіацій.

Професійна спрямованість: тема є важливою складовою у системі професійної підготовки майбутнього соціального працівника, передбачає застосування комплексного підходу до неадаптованих неповнолітніх та їх соціального оточення та умов, головною метою визначаючи адаптацію дезадаптованих неповнолітніх до соціуму, щоб їх поведінка не виходила за межі соціальної норми, не перешкоджала встановленню гармонійних відносин з оточенням, сприяти розкриттю їх внутрішнього потенціалу, задоволенню та гармонізації соціальних потреб.

План

1. Соціальні передумови поширення наркотизації, проституції, злочинності та алкоголізму. Соціальні, психологічні та біологічні чинники наркотизації, проституції, злочинності та алкоголізму неповнолітніх.
2. Оцінка ефективності профілактики девіантних (наркоманія, алкоголізм, проституція, злочинність) звичок учнів.
3. Напрямки здійснення профілактики та методика соціального впливу щодо схильності до алкоглізму, наркоманії, проституції, злочинності. Робота з групою ризику.

4. Статистичні дані відповідно до теми заняття.

Основні терміни та поняття: адиктивна поведінка, хімічна адикція, алкоголізм, проституція, злочинність, девіант, делінквент, девіантна поведінка, делінквентна поведінка, превентизація, превентивні заходи.

Завдання на знання термінології

6. **Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)**

Соціальний захист – система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію, охорону прав і свобод дітей та молоді.	так/ ні
Девіантна поведінка – явище, викликане наявністю системи цінностей та норм, що відрізняються від домінуючих у суспільстві, за якого делінквент визначає свою поведінку як адекватну.	так/ ні
Соціальна реабілітація – це діяльність, спрямована на виправлення та часткову зміну недоліків, відхилень окремої особистості (з обмеженими можливостями, девіантною поведінкою, втратою соціальних зв'язків або соціального статусу в соціумі) або певної групи клієнтів соціальних служб.	так/ ні
Соціальні сироти – соціально-демографічна група дітей, які внаслідок соціальних, економічних, морально-психологічних причин, є фактично позбавленими батьківського піклування при живих батьках.	так/ ні
Субкультури – групи людей, які відійшли від однієї культури, класу, верстви чи соціального середовища і не пристали до інших, не вросли в них корінням.	так/ ні

2. **Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)**

Шкідливі звички – це небажані форми поведінки, що виникають внаслідок закріплення психофізіологічних механізмів – динамічних стереотипів.	так/ ні
Сім'я малодітна - сім'я, в якій вік чоловіка та дружини не перевищує 35 років.	так/ ні

Усиновлення (удочеріння) – юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми.	
Корекція – діяльність, спрямована на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження й підвищення їх соціального статусу.	так/ ні
Насильство – дія або бездіяльність однієї людини стосовно іншої, що завдає шкоди здоров'ю, як фізичному, так і психічному, принижує почуття честі та особистої гідності.	так/ ні
Професійні ролі соціального працівника – це передбачені кваліфікаційною характеристикою обов'язки та призначення фахівця.	так/ ні

2. Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)

Антипатія – це здатність зрозуміти емоційний стан іншої людини, співчувати, співпереживати.	так/ ні
Усиновлення/ удочеріння – це форма охорони особистих та майнових прав недієздатних громадян.	так/ ні
Соціальний працівник - фізична чи юридична особа, на яку покладається турбота про недієздатну людину чи дитину-сироту/дитину, позбавлену батьківського піклування.	так/ ні
Волонтерський рух – рух щодо надання безкорисливої допомоги тим, хто її потребує.	так/ ні
Делінквент – особа, яка не дотримується існуючих у суспільстві норм поведінки.	так/ ні

3. Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)

Роль соціального працівника: адвокат – надання клієнту інформації	
--	--

стосовно певних питань, пояснення причин ситуації, що склалася, пропозиція виходу з проблемної ситуації	так/ ні
Соціалізація – відновлення в особистості якостей, необхідних для нормальної життєдіяльності в суспільстві.	так/ ні
Бездітна сім'я - сім'я, яка складається з кількох поколінь.	так/ ні
Державна соціальна допомога – це короткострокова (одноразова чи періодична) грошова виплата, цільовим призначенням якої є компенсація втраченого заробітку або додаткова підтримка громадян у разі настання соціального ризику за рахунок коштів соціальних страхових фондів чи бюджетів різних рівнів.	так/ ні
Реклама соціальна – це особливий вид розповсюдження некомерційної інформації, спрямованої на досягнення державою або органами місцевої влади певних цілей.	так/ ні

4. Знайдіть відповідність:

Соціальна допомога	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, спрямованої на підтримання системи гарантованого державою рівня матеріального забезпечення та фізичного стану, складу сім'ї, віку, здоров'я, участі у суспільному та іншому виробництві
Соціальна робота	короткострокова (одноразова чи періодична) грошова виплата, цільовим призначенням якої є компенсація втраченого заробітку або додаткова підтримка громадян у разі настання соціального ризику за рахунок коштів соціальних страхових фондів чи бюджетів різних рівнів
Державна соціальна допомога	наука і мистецтво розширення сфери соціальних взаємодій людей, їх активної адаптації до нових реалій життя, повноцінної ролі в суспільстві; професійна або волонтерська діяльність, спрямована на гарантовану підтримку і надання соціальних послуг будь-якій людині
Соціальна	наука про соціально-педагогічні механізми формування особистості в соціумі та гармонізацію її взаємовідносин

реабілітація	на мікро-, мезо- та макрорівнях
Соціальна педагогіка	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, соціальних служб для молоді, об'єднань громадян та інших соціальних інституцій, спрямованої на здійснення системи організаційних, економічних, правових, культурних, освітніх, лікувальних, оздоровчих та інших соціальних заходів щодо відновлення фізичного стану, честі, гідності, прав і свобод дітей та молоді

5. Знайдіть відповідність:

Соціальні послуги	різноманітні форми організації регулювання суспільних стосунків, систем норм, соціальних ролей, які забезпечують реалізацію функцій, необхідних для нормального функціонування суспільства, а також спеціальні установи, що виконують вказані функції
Соціальне сирітство	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Соціальна стратифікація	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку
Соціальні інститути	комплекс дій державних, громадських організацій, спрямованих на забезпечення та покращення умов життєдіяльності особистості або окремих груп
Соціальне середовище	ієрархічно побудовані структури соціальної нерівності, які існують у кожному суспільстві

6. Знайдіть відповідність:

Соціальні сироти	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по
------------------	--

	відношенню до неповнолітньої дитини
Соціальне сирітство	соціально-демографічна група дітей, які внаслідок соціальних, економічних, морально-психологічних причин, є фактично позбавленими батьківського піклування при живих батьках
Соціальний гуртожиток	заклад для тимчасового проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком 18-23 років
Соціальні інститути	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку
Соціальне середовище	різноманітні форми організації регулювання суспільних стосунків, систем норм, соціальних ролей, які забезпечують реалізацію функцій, необхідних для нормального функціонування суспільства, а також спеціальні установи, що виконують вказані функції

7. Знайдіть відповідність:

Соціальний супровід сім'ї	діяльність, спрямована на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження й підвищення їх соціального статусу
Соціальний супровід	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах
Соціальний супровід	система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію, охорону прав і свобод дітей та молоді
Соціальний педагог	спеціаліст, зайнятий у сфері соціальної роботи або освітньо-виховної діяльності. Здійснює посередництво між освітніми установами, сім'єю, трудовими колективами, громадськістю, організовує їх взаємодію, об'єднує зусилля з метою створення в соціальному

	середовищі умов для всебічного розвитку дітей, підлітків, молоді як особистостей
Соціальний захист	діяльність, спрямована на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження й підвищення їх соціального статусу

Завдання для виконання

1. Складіть план виступу соціального працівника на батьківських зборах стосовно профілактики наркогенних звичок учнів (7-8 пунктів).
2. Підготуйте програму корекційно-терапевтичної роботи щодо подолання алко-, наркозалежності молоді.
3. Розробіть проєкт центру (цільова група – молодь, яка вживає/ла наркотики, схильна до алкоголізму, проституції, злочинності – на вибір), за таким планом: назва центру, мета діяльності, категорії клієнтів, структура закладу, кадровий склад, зміст роботи закладу.
4. Проаналізуйте зарубіжний досвід роботи з вищезазначеними категоріями осіб. Порівняйте з українським.
5. Проаналізуйте нормативно-законодавчу базу щодо захисту, надання соціальних послуг, допомоги вищезазначеним категоріям осіб.

Поточні контрольні питання

1. Які завдання профілактичної роботи системи служб соціальної роботи?
2. Опишіть методику соціально-профілактичної роботи.
3. Які Ви можете назвати форми роботи з профілактики негативних явищ?
4. Які ознаки можуть свідчити про вживання підлітком нарко-, алкоречовин?
5. Назвіть основні фактори наркотизації дітей і підлітків.
6. Охарактеризуйте основні етапи профілактики адиктивної поведінки дітей і підлітків.
7. Охарактеризуйте основні етапи профілактики девіантної та делінквентної поведінки дітей та підлітків.
8. У чому полягають особливості кожного етапу педагогічної профілактики адиктивної та девіантної поведінки дітей і підлітків?
9. Які умови необхідно враховувати при організації профілактики адиктивної та девіантної поведінки дітей і підлітків?

Підготуйте доповідь або реферат. Теми рефератів.

1. Основні чинники розвитку залежності від психоактивних речовин.

2. Профілактичні програми у роботі з наркозалежними.
3. Лікувальні та реабілітаційні програми роботи з наркозалежними.
4. Особливості програми зменшення шкоди.
5. Особливості соціальної роботи з алко-, наркозалежними, схильними до проституції та злочинності (на вибір).

Модуль II Методика соціальної роботи в закладах соціальної сфери

Тема 7. Діяльність центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Специфіка їх діяльності у сільських та селищних центрах

Діяльність центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Специфіка їх діяльності у сільських та селищних центрах. Створення системи центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Основні функції Державної соціальної служби для сім'ї, дітей та молоді. Головні напрями діяльності ЦСССДМ. Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність ЦСССДМ.

Положення про ЦСССДМ.

Практичне заняття №11 (2 год.)

Тема: Діяльність центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.
Специфіка їх діяльності у сільських та селищних центрах

Мета: Здійснити загальний аналіз діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді і специфіку їх діяльності в сільських та селищних центрах. Засвоїти базові категорії і поняття теми для наступного їх використання під час практичної професійної діяльності; сформувані у студентів навички роботи у майбутньому в ЦСССДМ.

Професійна спрямованість: тема є важливою складовою у системі професійної підготовки майбутнього соціального працівника, передбачає застосування комплексного підходу до роботи в ЦСССДМ у місті та в сільській і селищній місцевостях.

План

- 1.Поняття ЦСССДМ, основна мета та завдання їх діяльності.
- 2.Нормативно-правова база діяльності ЦСССДМ в Україні.
- 3.Структура соціальних служб в Україні.
4. Зміст і пріоритети соціальної роботи з дітьми та молоддю в Україні.
5. Діяльність соціальних служб в сільській та селищних місцевостях.

Основні терміни та поняття: соціальна робота, соціальний працівник, ЦСССДМ, служба соціальної підтримки сімей, школа волонтерів, телефон довіри, студентська соціальна служба.

Завдання для виконання

- 1.Розробіть і представте структуру соціальних служб в Україні.
2. Представте приклади соціальної реклами (можна розробити власноруч) та проаналізуйте її значущість.
3. Проаналізуйте, використовуючи практичну інформацію (відео, роліки з Інтернету) діяльність:
 - служби соціальної підтримки сімей;
 - служби роботи з інекційними споживачами наркотиків;
 - мобільного консультативного пункту соціальної роботи в сільській та гірській місцевостях, віддалених районах міст;
 - школи волонтерів;
 - студентської соціальної служби;
 - служби «Телефон довіри»;
 - інформаційно-ресурсного центру;
 - консультативного пункту у пологових стаціонарах, будинках дитини.

Поточні контрольні питання

- 1.Проаналізуйте основні напрями діяльності ЦСССДМ.

2. Проаналізуйте основні принципи діяльності ЦСССДМ.
3. Проаналізуйте організацію діяльності регіональних ЦСССДМ.
4. Проаналізуйте історію розвитку волонтерського руху в Україні.
5. Проаналізуйте Положення про селищний/ сільський ЦСССДМ (зі статутом юридичної особи).

Підготуйте доповідь або реферат на теми:

1. Профілактика соціального сирітства.
2. Волонтерський рух в Україні.
3. Історія розвитку соціальних служб в Україні.
4. Соціальна підтримка дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Тема 8. Діяльність спеціалізованих соціальних служб та центрів соціального обслуговування населення. Соціальна робота неурядових організацій.

Діяльність спеціалізованих соціальних служб та центрів соціального обслуговування населення. Соціальна робота неурядових організацій. Служба підтримки сім'ї. Служба раннього втручання. Служба супроводу сімейних форм виховання. Центр соціально-психологічної допомоги. Соціальний гуртожиток. Соціальний центр матері та дитини. Центр соціально-психологічної реабілітації для дітей та молоді з функціональними обмеженнями. Центр для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді. Соціальна робота неурядових організацій. Місце та роль неурядових організацій в реалізації громадянських прав та соціальної безпеки людини. Третій сектор: нормативно-правові засади становлення. Функціонування сільських та селищних соціальних служб.

Практичне заняття №11-12 (4 год.)

Тема: Діяльність спеціалізованих соціальних служб та центрів соціального обслуговування населення. Соціальна робота неурядових організацій.

Мета: Здійснити загальний аналіз діяльності спеціалізованих соціальних служб та центрів соціального обслуговування населення. Засвоїти базові категорії і поняття теми для наступного їх використання під час практичної професійної діяльності; сформувати у студентів навички роботи у майбутньому в спеціалізованих соціальних службах та центрах соціального обслуговування населення.

Професійна спрямованість: тема є важливою складовою у системі професійної підготовки майбутнього соціального працівника, передбачає

застосування комплексного підходу до роботи в спеціалізованих соціальних службах та центрах соціального обслуговування населення.

План

1. Поняття інтегрованих соціальних служб. Основні напрями їх діяльності.
2. Принципи роботи інтегрованих соціальних служб.
3. Послуги інтегрованих соціальних служб.
4. Єдине вікно звернень.
5. Заклади соціального обслуговування населення.
6. Спеціалізовані соціальні служби за кордоном.

Основні терміни та поняття: соціальна робота, соціальний працівник, інтегрована соціальна служба, превентивна соціальна служба підтримки сім'ї, соціальна служба супроводу сімейних форм виховання, опіки та сприяння усиновленню, соціальна служба реінтеграції та підтримки випускників інтернатних закладів, служба раннього втручання (термінового реагування) при отриманні фактів жорстокого поводження з дітьми та порушенні їх прав, соціальна служба супроводу та реабілітації дітей, що перебувають у конфлікті з законом та осіб, що повертаються з місць позбавлення волі, центр соціально-психологічної допомоги, центр соціально-психологічної реабілітації для дітей та молоді з функціональними обмеженнями, соціальний центр матері та дитини, центр для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді, соціальний гуртожиток.

Завдання для виконання

1. Дайте визначення основних понять до практичного заняття, вказавши джерело.
2. Охарактеризуйте принципи роботи інтегрованих соціальних служб за схемою: ПРИНЦИП – ХАРАКТЕРИСТИКА.
3. Охарактеризуйте послуги, які надають інтегровані соціальні служби за схемою:
ПОСЛУГА – ХАРАКТЕРИСТИКА.
3. Проаналізуйте, використовуючи практичну інформацію (відео, роліки з Інтернету) діяльність:
 - превентивної соціальної служби підтримки сім'ї;
 - соціальної служби супроводу сімейних форм виховання, опіки та сприяння усиновленню;
 - соціальної служби реінтеграції та підтримки випускників інтернатних закладів;
 - служби раннього втручання (термінового реагування) при отриманні фактів жорстокого поводження з дітьми та порушенні їх прав;
 - соціальної служби супроводу та реабілітації дітей, що перебувають у конфлікті з законом та осіб, що повертаються з місць позбавлення волі;

- центру соціально-психологічної допомоги;
- центру соціально-психологічної реабілітації для дітей та молоді з функціональними обмеженнями;
- соціального центру матері та дитини;
- центру для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді;
- соціального гуртожитку.

Поточні контрольні питання

1. Порівняйте діяльність спеціалізованих соціальних служб за кордоном і в Україні на конкретних прикладах.
2. Проаналізуйте діяльність служби «Телефон довіри» за кордоном (оберіть країну).
3. Проаналізуйте діяльність клубів для людей з інвалідністю та людей похилого віку за кордоном (оберіть країну).
4. Проаналізуйте діяльність соціально-психологічної служби за кордоном (оберіть країну).

Напишіть есе на тему: «Єдине вікно звернень».

Тема 9-10. Соціальна робота у сфері зайнятості.

Поняття зайнятості та безробіття. Державна служба зайнятості. Форми працевлаштування у службі зайнятості. Працевлаштування молоді. Технології працевлаштування у центрах зайнятості.

Практичне заняття №13 (2 год.)

Тема: Соціальна робота у сфері зайнятості.

Мета: Здійснити загальний аналіз діяльності центрів зайнятості та специфіку їх діяльності з різними категоріями населення. Засвоїти базові категорії і поняття теми для наступного їх використання під час практичної професійної діяльності; сформувати у студентів навички роботи у майбутньому в центрах зайнятості.

Професійна спрямованість: тема є важливою складовою у системі професійної підготовки майбутнього соціального працівника, передбачає застосування комплексного підходу до роботи в центрах зайнятості.

План

1. Поняття зайнятості та безробіття.
2. Форми працевлаштування в центрах зайнятості.

3. Державна служба зайнятості.
4. Технології працевлаштування громадян у центрах зайнятості.
5. Працевлаштування молоді.
6. Працевлаштування внутрішньо переміщених осіб.

Основні терміни та поняття: соціальна робота, соціальний працівник, зайнятість, безробіття, центр зайнятості, Державна служба зайнятості, молодь, страхування, люди похилого віку, люди з інвалідністю, внутрішньо переміщені особи.

Завдання для виконання

1. Дайте визначення основних понять по темі заняття, вказавши джерело.
2. Проаналізуйте нормативно-правову базу щодо підтримки та захисту безробітних в Україні.
3. Охарактеризуйте напрями роботи та види послуг, які надає Державна служба зайнятості за схемою: НАПРЯМ – ХАРАКТЕРИСТИКА, ПОСЛУГА – ХАРАКТЕРИСТИКА.
4. Проаналізувати форми працевлаштування у службах зайнятості за схемою ФОРМА – ХАРАКТЕРИСТИКА:
 - організація оплачуваних громадських робіт;
 - професійна підготовка та перепідготування безробітних громадян;
 - надання компенсацій і допомог;
 - матеріальна допомога з безробіття;
 - добровільне соціальне страхування зайнятості.

Поточні контрольні питання

1. Проаналізуйте статистику щодо зайнятості населення в Україні (за поточний період).
2. Проаналізуйте напрями і види послуг Державної служби зайнятості.
3. Проаналізуйте індивідуалізацію та диференціацію в соціальній роботі з працевлаштування.
4. Проаналізуйте права громадян, які держава гарантує працездатному населенню у працездатному віці.
5. Проаналізуйте переваги для працевлаштування ВПО.

Напишіть твір-роздум на тему:

1. Моя майбутня професія.
2. Моя інша професія.

Модуль III Методика соціальної роботи з різними групами клієнтів

Тема 11. Методика роботи з безпритульними дітьми.

Безпритульність як соціальне явище в сучасній Україні. Правова та законодавча база регулювання проблеми дитячої безпритульності. Система превентивних заходів та установ опіки над дитячою безпритульністю. Соціальна робота з дитиною у притулку для неповнолітніх. Педагогічна і виховна робота в притулку. Мережа притулків для неповнолітніх в Україні. Контингент дітей у притулку. Соціальне забезпечення, служби і заклади з догляду за дитиною.

Практичне заняття №14 (2 год.)

Тема: Методика роботи з безпритульними дітьми.

Мета: Здійснити загальний аналіз проблеми безпритульності в Україні. Засвоїти базові категорії і поняття теми для наступного їх використання під час практичної професійної діяльності з безпритульними; сформувати у студентів навички роботи у майбутньому студентів з безпритульними.

Професійна спрямованість: тема є важливою складовою у системі професійної підготовки майбутнього соціального працівника, передбачає застосування комплексного підходу до роботи з безпритульними.

План

1. Історія безпритульності як соціального явища.
2. Основні аспекти явища соціального сирітства.
3. Соціальна робота з безпритульними різних вікових категорій.
4. Соціальна робота в закладах для безпритульних.

Основні терміни та поняття: соціальна робота, соціальний працівник, безпритульність, соціальна сирота, безпритульні діти, безхатченки, діти вулиці

Завдання для виконання

1. Дайте визначення основних понять по темі заняття, вказавши джерело.
2. Наведіть конкретні приклади допомоги безпритульним на різних історичних етапах розвитку держави.
3. Проаналізуйте основні аспекти явища соціального сирітства за схемою: АСПЕКТ – ХАРАКТЕРИСТИКА.
4. Проаналізуйте підходи щодо розуміння соціального сирітства

Підхід	Характеристика
Психологічний	
Соціальний	
Педагогічний	

5. Проаналізуйте діяльність закладів для безпритульних будь-яких вікових категорій (оберіть конкретний заклад, використовуючи Інтернет – роліки, відео тощо) за схемою: мета, завдання, принципи, методи, контингент, штат, методика роботи.

Поточні контрольні питання

1. Проаналізуйте статистичні дані щодо проблеми безпритульності в Україні.

2. Проаналізуйте явище безпритульності за кордоном (оберіть країну). Порівняйте з ситуацією в Україні.
3. Проаналізуйте причини безпритульності.
4. Проаналізуйте поняття «приховане соціальне сирітство».
5. Проаналізуйте соціальну роботу з безпритульними за кордоном (оберіть країну).

Тема 12. Методика роботи з дітьми, позбавленими батьківського піклування.

Соціальні причини сирітства. Методи роботи із запобігання дитячій бездоглядності та інституалізації дітей. Поняття опіки та піклування. Діти-сироти, соціальні сироти. Категорії дітей, які залишились без піклування батьків. Причини сирітства в Україні. Піклування дітей-сиріт в Україні. Поняття всиновлення та державного піклування. Основні етапи здійснення всиновлення. Соціально-педагогічна діяльність з прийомною сім'єю. Мета та етапи роботи з прийомною сім'єю. Принципи роботи з вихованцями інтернатних закладів. Соціально-педагогічна діяльність у дитячому будинку. Методи та форми роботи з вихованцями інтернатних закладів. Моделі соціально-педагогічної з дітьми-сиротами старшого шкільного віку. Поняття соціального супроводу сім'ї.

Практичне заняття №15-16 (4 год.)

Тема: Методика роботи з дітьми, позбавленими батьківського піклування.

Мета: Здійснити загальний аналіз проблеми дітей, позбавлених батьківського піклування. Засвоїти базові категорії і поняття теми для наступного їх використання під час практичної професійної діяльності з дітьми, позбавленими батьківського піклування; сформулювати у студентів навички роботи у майбутньому студентів з дітьми, позбавленими батьківського піклування.

Професійна спрямованість: тема є важливою складовою у системі професійної підготовки майбутнього соціального працівника, передбачає застосування комплексного підходу до роботи з дітьми, позбавленими батьківського піклування.

План

1. Причини, основні принципи та методи піклування сиріт в сучасних умовах.
2. Піклування дітей-сиріт в сучасній Україні.
3. Соціальна робота з прийомною сім'єю.
4. Соціальна робота в закладах державного піклування.

Основні терміни та поняття: соціальна робота, соціальний працівник, діти, сім'я, діти-сироти, прийомна сім'я, опікунська сім'я, тимчасова прийомна сім'я, опіка, опікунПіклування дітей-сиріт в сучасній Україні.

Завдання для виконання

1. Дайте визначення основних понять по темі заняття, вказавши джерело.
2. Проаналізуйте принципи роботи з дітьми, позбавленими батьківського піклування за схемою: ПРИНЦИП – ХАРАКТЕРИСТИКА.
3. Проаналізуйте мотиви, згідно з якими люди беруть дитину в сім'ю.
3. Проаналізуйте явище сирітства за кордоном та форми влаштування дітей-сиріт (оберіть країну).
4. Проаналізуйте діяльність ЦСССДМ щодо всиновлення, створення ДБСТ на прикладі конкретних служб, використовуючи сайти, відеороліки, презентації тощо.
5. Проаналізуйте історичні аспекти явища сирітства на різних історичних етапах.

Поточні контрольні питання

1. Проаналізуйте соціальні причини сирітства.
2. Проаналізуйте методи роботи із запобігання дитячій бездоглядності та інституалізації дітей.
3. Проаналізуйте причини сирітства в Україні в сучасних умовах.
4. На кого покладається влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування?
5. Проаналізуйте історичні аспекти сирітства в Україні.
6. Проаналізуйте проблему сирітства у працях відомих науковців.
7. Проаналізуйте статистичні дані щодо явища сирітства в Україні в сучасних умовах.

Напишіть твір-роздум на тему: Система інтернатних закладів: за і проти.

Тема 13. . Дитячий суїцид та сексуальне насильство. Проблема дитячого, дорослого суїциду та сексуального насильства.

Проблема дитячого суїциду та сексуального насильства у дитячому, молодіжному та дорослому середовищі. Соціально-психологічні механізми виникнення та розвитку суїцидальних нахилів.

Підліткова сексуальність як предмет соціальної роботи. Профілактика СНІДу як соціальна проблема. Превентивізація дитячої проституції в Україні.

Практичне заняття №17 (2 год.)

Тема: Дитячий суїцид та сексуальне насильство. Проблема дитячого, дорослого суїциду та сексуального насильства.

Мета: Здійснити загальний аналіз проблеми дитячого та дорослого суїциду, сексуального насильства. Засвоїти базові категорії і поняття теми для наступного їх використання під час практичної професійної діяльності з дітьми, молоддю, дорослими, схильними до суїциду; сформулювати у студентів навички роботи у майбутньому студентів з дітьми, молоддю, дорослими, схильними до суїциду та з дітьми та молоддю, які стикнулись з сексуальним насильством.

Професійна спрямованість: тема є важливою складовою у системі професійної підготовки майбутнього соціального працівника, передбачає застосування комплексного підходу до роботи з дітьми, молоддю та дорослими, схильними до суїциду та з тими, хто став жертвами сексуального насильства.

План

1. Сутність, види та засоби суїцидальної поведінки.
2. Підліткова сексуальність.
3. Сексуальна експлуатація та сексуальне розбещення.
4. Проблема ВІЛ/ СНІДу та проституції в Україні.
5. Методика соціальної роботи з дітьми, молоддю, дорослими, схильними до суїциду.

Основні терміни та поняття: соціальна робота, соціальний працівник, діти, молодь, суїцид, ВІЛ/ СНІД, сексуальна експлуатація, методика, проституція.

Завдання для виконання

1. Дайте визначення основних понять по темі заняття, вказавши джерело.
2. Проаналізуйте причини суїциду в Україні та за кордоном. Зробіть порівняльну характеристику (оберіть країну).
3. Проаналізуйте причини поширення ВІЛ/ СНІДу та проституції в Україні в умовах воєнного стану.
4. Знайдіть матеріал з Інтернету (відеоролики) стосовно теми практичного заняття проаналізуйте їх зміст.

Поточні контрольні питання

1. Проаналізуйте соціально-психологічні механізми виникнення та розвитку суїцидальних нахилів у неповнолітніх.
2. Проаналізуйте соціально-психологічні механізми виникнення та розвитку суїцидальних нахилів у дорослих.
3. Проаналізуйте статистичні дані щодо суїцидальної поведінки в Україні та за кордоном (оберіть країну).
4. Проаналізуйте протікання ВІЛ/ СНІДу як захворювання.

Тема 14. Соціальна робота з молоддю.

Роль молоді у формуванні та розвитку сучасної України відповідно до умов соціальної політики. Види соціальної допомоги молоді. Молодь як чинник соціально-демографічного розвитку держави. Основні напрями соціальної політики України. Завдання суб'єктів соціальної роботи з молоддю. Об'єкти соціальної роботи з молоддю. Види соціальної допомоги молоді в Україні. Зміст соціальної профілактики. Види та форми соціальної профілактики. Поняття соціального обслуговування, соціальної реабілітації, соціальної допомоги, соціального інспектування, соціального супроводу. Робота з молоддю в умовах воєнного стану.

Практичне заняття №18 (2 год.)

Тема: Соціальна робота з молоддю.

Мета: Здійснити загальний аналіз методики соціальної роботи з молоддю. Засвоїти базові категорії і поняття теми для наступного їх використання під час практичної професійної діяльності з молоддю; сформувати у студентів навички роботи у майбутньому студентів з молоддю.

Професійна спрямованість: тема є важливою складовою у системі професійної підготовки майбутнього соціального працівника, передбачає застосування комплексного підходу до соціальної роботи з молоддю.

План

1. Роль молоді у формуванні та розвитку держави відповідно до соціальної політики держави.
2. Види соціальної допомоги молоді в Україні.
3. Методика соціальної роботи з молоддю груп ризику.
4. Консультування та надання соціальних послуг молоді.

Основні терміни та поняття: соціальна робота, соціальний працівник, молодь, методика, соціальна політика, соціальна допомога, соціальні послуги

Завдання для виконання

1. Дайте визначення основних понять по темі заняття, вказавши джерело.
2. Проаналізуйте демографічну ситуацію у молодіжному середовищі.
3. Проаналізуйте стан у молодіжному середовищі в аспектах здоров'я, шлюбу, зайнятості, професійної підготовки, занять спортом, культурних потреб.
4. Проаналізуйте участь молоді в «житті» України під час воєнного стану.
5. Проаналізуйте діяльність молодіжних організацій на конкретних прикладах.
5. Знайдіть матеріал з Інтернету (відеоролики) стосовно теми практичного заняття проаналізуйте їх зміст.

Поточні контрольні питання

1. Проаналізуйте нормативно-правову базу щодо молоді з різних аспектів (наприклад, освіта, працевлаштування, безробітність, інвалідність і т. ін.).
2. Проаналізуйте профілактичну діяльність з молоддю груп ризику.
3. Проаналізуйте міграційну мобільність молоді в Україні.
4. Сприяння та стан залучення молоді в Україні до волонтерської діяльності.

Напишіть есе на тему: Перспекиви для молоді в Україні в умовах сьогодення.

Тема 15. Соціальний захист жінок, запобігання торгівлі жінками.

Роль жінки у встановленні державного устрою. Правовий аспект соціального захисту жінок. Дискримінація жінок. Торгівля жінками. Поняття гендерної соціалізації.

Практичне заняття №19 (2 год.)

Тема: Соціальний захист жінок, запобігання торгівлі жінками.

Мета: Здійснити загальний аналіз методики соціальної роботи з жінками. Засвоїти базові категорії і поняття теми для наступного їх використання під час практичної професійної діяльності з жінками з приводу їх соціального захисту та торгівлі людьми; сформулювати у студентів навички роботи у майбутньому студентів з жінками.

Професійна спрямованість: тема є важливою складовою у системі професійної підготовки майбутнього соціального працівника, передбачає

застосування комплексного підходу до соціальної роботи з жінками щодо їх соціального захисту та запобігання торгівлі людьми.

План

1. Роль жінки в становленні державного устрою.
2. Нормативно-правова база захисту жінок в Україні.
3. Проблема торгівлі жінками в Україні і за кордоном (статистика, приклади).
4. Методика соціальної роботи з жінками, які постраждали від торгівлі людьми.

Основні терміни та поняття: соціальна робота, соціальний працівник, методика, соціальна політика, соціальна допомога, соціальні послуги, соціальний захист, дискримінація

Завдання для виконання

1. Проаналізуйте рівень культури в Україні та за кордоном (оберіть країну) щодо ставлення до жінок.
2. Проаналізуйте розвиток феміністського руху в Україні та за кордоном, використовуючи відеоінформацію як приклади.
3. Проаналізуйте допомогу безробітним жінкам у центрі зайнятості.
4. Проаналізуйте допомогу самотнім матерям із числа ВПО та біженців в умовах воєнного стану.
5. Проаналізуйте діяльність закладів для жінок, які потерпіли від насильства чи стали жертвами торгівлі людьми (оберіть конкретний заклад, використовуючи Інтернет – роіки, відео тощо) за схемою: мета, завдання, принципи, методи, контингент, штат, методика роботи.
6. Проаналізуйте діяльність Міжнародного жіночого правозахисного центру «Ла Страда-Україна».

Поточні контрольні питання

1. Дайте визначення основних понять по темі заняття, вказавши джерело.
2. Проаналізуйте роль жінки в соціо-культурному середовищі.
3. Проаналізуйте Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, прийнятої ООН у 1979р.
4. Проаналізуйте допомогу самотнім матерям з дітьми в Україні.
5. Пропишіть зміст понять:

Поняття	Зміст
Кримінальний бізнес	
Порушення прав людини	

Рабство	
Сексуальна експлуатація	
Порнобізнес	
Вилучення органів	
Примус до жебрацтва	
Втягнення у злочинну діяльність	

Напишіть есе на тему:

Роль жінки в соціокультурному середовищі.

Напишіть реферат на тему:

Торгівля жінками як основна проблема ХХІ століття.

Тема 16. Соціальна робота з людьми з інвалідністю

Соціальний захист людей з інвалідністю. Соціальний захист дітей з інвалідністю. Установи соціального обслуговування осіб різних вікових категорій з інвалідністю. Діяльність соціальних служб та недержавних громадських організацій щодо захисту осіб з інвалідністю. Освіта, професійна підготовка та працевлаштування осіб з інвалідністю. Соціальна робота з особами з інвалідністю у сфері зайнятості.

Практичне заняття №20-22 (6 год.)

Тема: Соціальна робота з людьми з інвалідністю

Мета: Здійснити загальний аналіз методики соціальної роботи з людьми з інвалідністю. Засвоїти базові категорії і поняття теми для наступного їх використання під час практичної професійної діяльності з людьми з інвалідністю різними віковими категоріями та захворюваннями; сформувати у студентів навички роботи у майбутньому студентів з особами з інвалідністю.

Професійна спрямованість: тема є важливою складовою у системі професійної підготовки майбутнього соціального працівника, передбачає застосування комплексного підходу до соціальної роботи з особами з інвалідністю щодо їх соціальної адаптації й соціалізації в соціумі.

План

1. Поняття інвалідності.
2. Соціальний захист людей з інвалідністю різних вікових груп (нормативно-законодавча база).
3. Установи соціального обслуговування людей з інвалідністю різних вікових категорій.

4. Діяльність соціальних служб та недержавних громадських організацій щодо захисту людей з інвалідністю.
5. Освіта, професійна підготовка та працевлаштування людей з інвалідністю.
6. Поняття інклюзії.
7. Проблема інвалідності в умовах воєнного стану.

Основні терміни та поняття: соціальна робота, соціальний працівник, особа з інвалідністю, інклюзія, методика, соціальна політика, соціальна допомога, соціальні послуги, соціальний захист, дискримінація, соціальна служба, соціальна адаптація, соціалізація, воєнний стан.

Завдання для виконання

1. Дайте визначення основних понять по темі заняття, вказавши джерело.
2. Охарактеризуйте проблеми людей з інвалідністю.
3. Охарактеризуйте принципи роботи з людьми з інвалідністю за схемою: ПРИНЦИП – ХАРАКТЕРИСТИКА.
4. Проаналізуйте діяльність установ для людей з інвалідністю в Україні.
5. Проаналізуйте діяльність установ для людей з інвалідністю за кордоном. Зробіть порівняльний аналіз, обираючи країну.
6. Проаналізуйте діяльність організацій УТОГ, УТОС (історія становлення, мета, завдання, принципи, напрями діяльності, контингент, штат).
7. Проаналізуйте культурно-дозвілєву діяльність як один із засобів соціальних послуг щодо соціальної адаптації й соціальної реабілітації. Наведіть приклади діяльності конкретних установ.

Поточні контрольні питання

1. Проаналізуйте правову базу соціальної допомоги та надання соціальних послуг людям з інвалідністю.
2. Проаналізуйте проблеми людей з інвалідністю (різні вікові категорії).
3. Проаналізуйте статистичні дані проблеми людей з інвалідністю різних вікових категорій.
4. Охарактеризуйте сутність інклюзії, її значення та втілення в Україні (наведіть приклади).

Напишіть есе на тему: Значення інклюзії для дітей з інвалідністю.

Напишіть реферат на тему: Роль соціальної адаптації та соціалізації для людей з інвалідністю.

Тема 17. Соціальна робота з людьми похилого віку (2 год.)

Люди похилого віку в системі соціального захисту населення. Діяльність організацій та установ щодо захисту людей похилого віку.

Практичне заняття №23 (2 год.)

Тема: Соціальна робота з людьми похилого віку

Мета: Здійснити загальний аналіз методики соціальної роботи з людьми похилого віку. Засвоїти базові категорії і поняття теми для наступного їх використання під час практичної професійної діяльності з людьми похилого віку в різних установах; сформувати у студентів навички роботи у майбутньому студентів з особами пенсійного віку.

Професійна спрямованість: тема є важливою складовою у системі професійної підготовки майбутнього соціального працівника, передбачає застосування комплексного підходу до соціальної роботи з з особами з інвалідністю щодо їх соціальної адаптації й соціалізації в соціумі.

План

1. Люди похилого віку в системі соціального захисту населення.
2. Нормативно-правове забезпечення людей похилого віку.
3. Організаційна діяльність Пенсійного фонду України щодо надання послуг.
4. Методика соціальної роботи з людьми похилого віку.

Основні терміни та поняття: соціальна робота, соціальний працівник, люди похилого віку, геронтологія, методика, соціальна політика, соціальна допомога, соціальні послуги, соціальний захист, дискримінація, соціальна служба, соціальна адаптація, соціалізація, пенсійний фонд, центр зайнятості.

Завдання для виконання

1. Охарактеризуйте напрями соціальної роботи з людьми пенсійного віку за схемою: НАПРЯМ – ХАРАКТЕРИСТИКА.
2. Охарактеризуйте сутність термінової соціальної допомоги людям пенсійного віку.
3. Проаналізуйте негативні та позитивні стереотипи щодо людей похилого віку.
4. Проаналізуйте діяльність закладів для людей похилого віку в Україні та за кордоном (оберіть країну), здійсніть порівняльний аналіз на основі конкретних прикладів, використовуючи відео.

Поточні контрольні питання

1. Проаналізуйте вікові особливості людей похилого віку.
2. Проаналізуйте історію виникнення та розвитку науки «геронтологія».
3. Проаналізуйте становище людей похилого віку в умовах воєнного стану.

4. Проаналізуйте організацію дозвіллевої діяльності з людьми похилого віку в різних установах.

Напишіть есе на тему: Різниця поколінь: міф чи реальність.

Напишіть реферат на тему: Історія головного управління Пенсійного фонду України в Житомирській області.

**Перелік теоретичних питань до екзамену з освітньої компоненти
«Методика соціальної роботи»**

1. Поняття методики соціальної роботи.
2. Соціальна політика України щодо різних категорій населення.

3. Методика соціальної роботи з дітьми, позбавленими батьківського піклування.
4. Наркоманія як форма прояву девіантної поведінки.
5. Методика соціальної роботи з людьми похилого віку.
6. Методика соціальної роботи з прийомною сім'єю.
7. Соціальна робота у центрі зайнятості з людьми похилого віку.
8. Соціальна робота у центрі зайнятості з молоддю.
9. Методика соціальної роботи з жінками.
10. Дитячий суїцид та сексуальне насильство над дітьми.
11. Методика соціальної роботи з людьми з девіаціями.
12. Методика соціальної роботи з дітьми з інвалідністю.
13. Методика соціальної роботи з особами з інвалідністю.
14. Соціальна робота щодо протидії насильства в сім'ї.
15. Історія безпритульності як соціального явища.
16. Причини, основні принципи та методи піклування сиріт в сучасних умовах.
17. Соціальний захист людей з інвалідністю різних вікових категорій.
18. Методи соціальної роботи із запобігання дитячій бездоглядності та інституалізації дітей.
19. Методика роботи з безпритульними дітьми.
20. Поняття опіки та піклування.
21. Діяльність спеціалізованих соціальних служб та центрів соціального обслуговування населення.
22. Діяльність центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.
23. Передумови та причини девіантної поведінки.
24. Соціальної політика та її зв'язок з соціальною роботою.
25. Категорійно-поняттєва база методики соціальної роботи.
26. Піклування дітей-сиріт в Україні.
27. Види соціальної допомоги молоді в Україні.
28. Правовий аспект соціального захисту жінок.
29. Діяльність соціальних служб та недержавних громадських організацій щодо захисту людей з інвалідністю.
30. Діяльність організацій та установ щодо захисту людей похилого віку.

Оцінювання

Під час викладання освітньої компоненти «Методика соціальної роботи» здійснюється:

Оцінювання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень

здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка згідно з Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою» https://zu.edu.ua/offic/ocinjuvannya_zvo.pdf.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за всіма видами навчальних робіт проводиться за поточним, модульним та підсумковим контролюми.

Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка	Оцінка за національною шкалою
			Пояснення
90 – 100	<i>Відмінно</i>	A	відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок
82-89	<i>Добре</i>	B	вище середнього рівня з кількома помилками
74-81		C	в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок
64-73	<i>Задовільно</i>	D	непогано, але з незначною кількістю недоліків
60-63		E	виконання задовольняє мінімальним критеріям
35-59	<i>Незадовільно</i>	FX	з можливістю повторного складання
0-34		F	з обов'язковим повторним курсом

Підсумкова оцінка з вивчених модулів (ПОМ) розраховується:

№ модулю	$M_{\%n}$ (відсоткове значення модулю навчальної компоненти)
Модуль 1	$M_{\%1} = 33,3\%$
Модуль 2	$M_{\%2} = 33,3\%$
Модуль 3	$M_{\%3} = 33,3\%$
Сума	100

Оскільки формою підсумкового контролю освітньої компоненти є екзамен, то здобувачі вищої освіти, в яких підсумкова оцінка з вивчених модулів (ПОМ) за семестр становить 60 і більше балів, мають право не складати екзамен. У такому разі підсумкова оцінка з вивчених модулів (ПОМ) = Екзаменаційній оцінці (ЕО) = Підсумковій оцінці (ПО).

$$ПОМ = ЕО = ПО$$

У випадку складання екзамену підсумкова оцінка (ПО) визначається як середнє арифметичне балів підсумкової оцінки з вивчених модулів (ПОМ) та екзаменаційної оцінки (ЕО).

$$ПО=(ПОМ+ЕО)/2$$

Рекомендована література

Основна:

1. Бондаренко Г. В. Основи соціально-правового захисту / Уклад. Г. В. Бондаренко. Умань, ФОП Жовтий, 2015. 124 с.

2. Грабовенко Н. В. Методичні рекомендації щодо забезпечення роботи студентів з дисципліни «Методи соціальної роботи» (для бакалаврів). – К.: МАУП, 2018. – 48с.
3. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
4. Методи соціальної роботи (на основі Державних стандартів соціальних послуг) / І. Іванова. К. : Університет «Україна». 2018. 420 с.
5. Право соціального забезпечення в Україні: підручник / О.М. Ярошенко, Г.О. Барабаш, Н.М. Вапнярчук та ін.; за ред. О.М. Ярошенка. 4-те вид., переробл. і допов. Х.: Право, 2015. 458 с.
6. Соціальна робота з різними групами клієнтів : навчальний посібник / [уклад. : Т.Д. Кочубей, О. М. Бойко]. Умань : ФОП Жовтий О.В., 2016. 278 с.
7. Соціальна робота: від теорії до практики: колективна монографія. Частина 1. / авт. кол.: І. В. Албул, О. Д. Балдинюк, Н. М. Коляда та ін. Умань : ФОП Жовтий, 2017. 204 с.
8. Соціальна робота: від теорії до практики: колективна монографія. Частина 2. / авт. кол.: І. В. Албул, О. Д. Балдинюк, Н. М. Коляда та ін. Умань : ФОП Жовтий, 2017. 210 с.
9. Соціальний-аудит та інспектування. Навчальний посібник / Уклад.: Г.В. Бондаренко. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2016. 145 с.
10. Теорія та історія соціальної роботи : навчальний посібник / уклад. О. О. Матрос; МОН України, Уманський державний пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань : Візаві, 2020. 244 с.

Додаткова:

1. Соціальна робота у сфері зайнятості населення: [навч. посіб] для студ. Спец. «Соціальна робота»/ за ред. В. В. Карабет, А. І. Андрющенко, В. М. Ніколаєвського. – Маріуполь: Новий світ, 2012. – 568с.
2. Теорії і методи соціальної роботи : підручник для студ. вищ. навч. закладів / за ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича.- 3-є вид. – К.:Академвидав, 2012. – 328с.
3. Формування здорового способу життя: навч. посіб. для слухачів курсів підвищення кваліфікації державних службовців / Кер. авт. кол. О. Яременко, О. Вакуленко, Л. Жаліло, Н. Комарова та ін. – К.: Український університет соціальних досліджень, 2012. – С..126-168.
4. Тюття Л. Т. Концепція наскрізної підготовки фахівців із соціальної роботи // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з

особливими потребами: Зб. наук. праць. — К.: Вид-во "Університет "Україна", 2004. — С. 122—129.

5. Тюптя Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота (теорія і практика). Навч. посіб. — К.: ВМУРОЛ "Україна", 2004. — С. 7—22.

6. Тюптя Л. Т. Концептуальна модель соціальної служби на підприємстві // Соціальна служба в Україні: соціально-психологічні засади формування й ефективного функціонування: Матеріали наук.-практ. конф. 12 травня 2005 року, м. Черкаси / Ред. кол.: В. В. Москаленко, Н. І. Кривоконь, Н. М. Дембіцька. — К.: Фенікс, 2005. — С. 354—359.

7. Тюптя Л. Т. Проблемний підхід до процесу соціальної роботи // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: Тези доп. — К.: Вид-во "Університет "Україна", 2005. — С. 266—268.

8. Тюптя Л. Т. Проектування інновацій у процесі підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: Тези доп. — К.: Вид-во "Університет "Україна", 2005. — С. 173—175.

9. Тюптя Л. Т. Проектування в соціальній роботі // Наукові записки Національного університету "Киево-Могилянська академія". — Вип.: Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. — Т. 47. — К.: Вид. дім "Кієво-Могилянська академія", 2005. — С. 84—87.

10. Форми організації дозвілля дітей та молоді / У поряд.: В. В. Молочний, С. О. Моньков, О. В. Безпалько; За заг. ред. І. Д. Зверєвої. — К.: Наук. світ, 2005. — 58 с.

11. Формування навичок усвідомленого батьківства та ранній розвиток дитини: Метод. рек. для тренера / За заг. ред. Г. М. Лактіонової. — К.: "Наук. світ", 2002. — 51 с.

12. Формування управлінського потенціалу суспільного розвитку. Сучасний стан і перспективи розвитку освітнього простору України. Соціологія соціальної сфери і соціальна робота: Зб. тез доп. наук.-практ. конф., Запоріжжя, 28—29 жовтня 2004 р.: В 3т. — Т. 1 / Ред.: В. М. Огаренко; Гуманіт. ун-т "Запоріж. ін-т держ. та муніцип. упр.". — Запоріжжя, 2004. — 256 с.

Інтернет-ресурси:

1. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://irbis.zu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe

2. Бібліотека українських підручників [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://pidruchniki.ws/>.
3. Библиотека Гумер [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.gumer.info/>
4. Національна бібліотека України імені В. І . Вернадського. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>